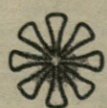
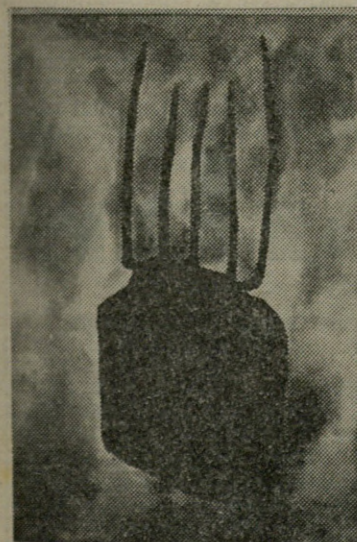
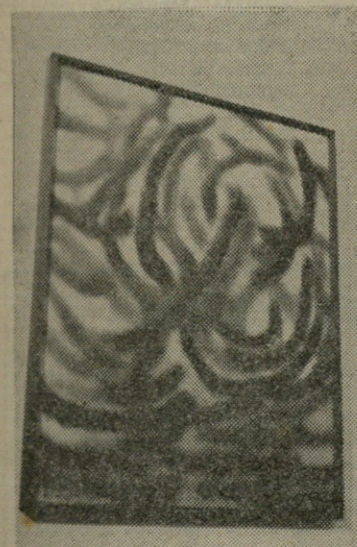
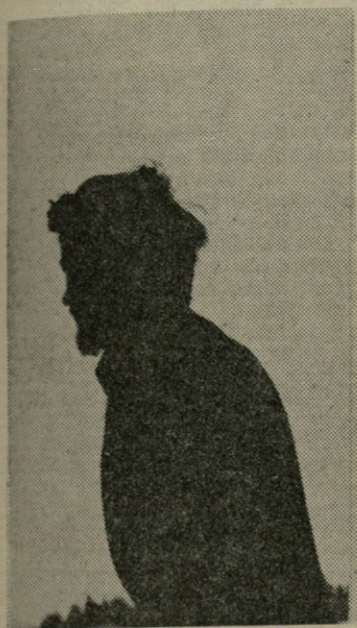

zeruko ARGIA

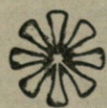
IDAZKOLA TA BANAKOLA: OKENDO, 22 - SAN SEBASTIAN - TEL. 426666 - PREZIOA 7 PEZETA

GIPUZKOAKO

BASERRI BATEAN, GAU TXORI

Juan Luis Goenaga, euskal pintore gaztea

“Euskal Pintura” saria irabazi berria du

Gure zorionerako, illargi betea zegoen gau hartan. Zori onerako, Juan Luis ez baita gizon berdina gau guzietan. Ilargiak sena berezia ematen baitio. Hego haize eta ilargi argiek egoki baino egokiago jantzen zuten azaroko gau hura.

Aste bete osoa falta zen «Euskal Pintura» sariaren banaketa erabakia izan zedin eta ez zegoen gure mutila sariaren zai. Juan Luisentzat pintatzea, arte egitea, bizitzea da. Hor arkitzen du, egunaren luze zabalean hain hitz gutxi esan ohi dituen gazteak, bere mintzaira bidea. Bakarrik bizitzeak ez dio bakardaderik sortarazten, inguru guztia eta barru betea ditu lagun.

—Juan Luis: Emaiguzu zure bizitzaren berri.

Urtarrilaren 9an Donostian jaio nintzen, orain 22 urte. Nere lehenengo urteak Ikastolan egin nituen eta gero batxiller delakoa bukatu nuen. Orduan ikusi nuen garbi ez nengoela konforme nere aldamenean ikusten nituen gauza askoz eta zeharo pintura bideetan sartu nintzen. (Tikitandik hasia nintzen dibujoaz).

Beraz, pintura seriotasunakin hartzen, 17 urtetan hasi nintzela esan dezaket. Orduan, teknikaren oztipoaz aurkitu nintzen eta zerbait ikasi nahi banuen behintzat, kanpora irten behar. Kanpora, teknikarengatik: hori ez beste guztia gure Herriak, gure paisaje honek erakutsi baitit eta erakusten oraindik.

—Nora joan zinen?

—Parisa lehenbizi. Han ezagutu nituen KLE, KANDINSKI, BRANKUSI eta beste. Grabadoa zer zen ere ikasi nuen, bai eta harria lantzen ere. Berririo Donostiara itzuli eta orain, hemedik, gure herriko arte-egoera guztiak (pintura, eskultura, dantza) eta munduan zehar, batez ere European egiten ari den lanari ahal dudana bertaenetik, jarraituz.

—Orain azalgetaren baterako lanak prestatzen ari zerala dirudi. Zergatik ez duzu oraindik azalgetarik egin?

—Bai. Egia da aspaldidanik ez dudala azalgetarik egin eta egia

esan, orain ere ez dit gogo handirik ematen. Hala ere, kanpora irten naiz zerbait. Orain hiru urte, Zarautzen egiten den muraletako azalgetan lehen saria irabazi nuen eta urte horretan bereotan, gazte-arteko beste azalgeta batean ere lehen saria eman zidaten, nere aurrenetako obra abstrakto batengatik.

Geroztik, lanean jarritu dut, bakarrik, alde guztietara joaz, bai pinturara, eskulturara, grabadora bai eta reliebetara ere. Lan guzti hauek gordeta dazudkat.

Benetan, azalgetak egitea ez dut behin ere gogoko izan. Piskaren bat ere irten izan naiz hemendik: Paris, Erroma eta Londresko museo guztietan begiak ondo zabaldua ibilia naiz.

—Zer lan mota, zer arte mota duzu maiteen?

—Orain pinturakin nabil batez ere. Baina Parisen hasi nintzen eskultura lanean, batez ere harrian. Gero, Donostian, harria eta burnia ere landu ditut. Fotografia aldetik ere zer edo zer egin dut. Arlo hontan gauza asko dagoela egiteko iruditzen zait. Gaurko artistak gero eta gehiago ari dira fotografiatzat baliatzen, batez ere “arte konzeptual” delakoaren barruan ari direnak, esate baterako JEAN LE GAC, eta JEAN DIBBETS.

—Zerk bultzatu zaitu orain Donostian azalgeta bat egitera? Noiz izango da?

—Lehen esan bezala, ez dut gogoko izan sekulan azalgetarik egitea. Baina ikusi dudanez, baten batzuek nere lanak agertzea interesantea dela uste dute eta horrek eman dit bultzada.

—Norentzat pintatzen duzu, bada?

—Nik ez dut behin ere beste inorentzat lanik egin, neuretzat baizik. Ni hobeki ezagutzearen pintatzen dut.

—Zer azalduko duzu Donostian?

—Azken urte honetan egindako lanak, batez ere aurtien egindakoak. Lan denak gauari buruzkoak dira. Gaueko laino, ilargi, isiltasun, hosto-hotz eta itzala ditut gai. Donostiako San Telmo museoan egiten dut, otsailaren 15etik 30era.

“Euskal Pintura” sarira bi kuadro bialita ditut eta Azpeitiko Antxi-eta etxean egiten den azalgetara ere bialiko ditut beste batzuk.

—Zergatik eta zertarako pintatzen duzu?

—Denbora luzean ez nekien argi zergatik eta zertarako pintatzen nuen. Gaur uste dut galdera horren erantzuna argiago ikusten dudala eta ahal dudana moduan erantzungo dizut. Gure gaueko baso, mendi, euri, elur, tximista, trumoi eta ontzaren oihuak maite ditudalak. Gure arbasoen leze-zuloetako pinturak eta mairubartzak hobeki ulertzeko, ilargi-argipean egindako akelarreak hobeki ezagutzearren.

Nere ustez, gure euskal kultura guztia gauekoa baita. Baserritako itzalak, kromletzak, sorginak eta azti guztiak gauekoak dira. Pio Barojak bere intuizio haundiarekin hau argi ikusi zuen. Bere “Alzateko Jauna” hortan agertzen diren espiritu guztiak gauekoak dira. Ontzak, sorginak, laminak, dantzak, Basa-Jaun eta Alzateko Jauna ere gauekoak dira.

Gure artea ere gauekoa da (Oteiza, Txillida, Basterretxea, Mendiburu...). Bustia eta gaua, euria eta ilargia, hauekin bizi eta lan egiten dut. Hala, nere azkeneko lanetan, euria (latza, Letek dion bezala) eta gure baserritako itzal eta hutsune hoiek ari naiz. Eta gauza bat agertzea beharturik nago: nere lan guztia gauez egin dela.

—Zure pintura, beraz, euskalduna dugu... Zein izango lirake —izatekotan— euskal artearen egiturak?

—Bai. Nere pintura euskalduna da. Ez da retorikoa, hitz haunditakoak, barrukoak eta hitz gutxitakoak baizik. Gure kantuak bezala (beti berdinak, beti desberdinak), gure mendi, baso, erreka eta zelaiak bezala, bertsolariak bezala, kanpaiak bezala.

Euskal artearen egiturak nik baino lehenago jarriak dituzte bai Iztuetak, bai Barojak, bai Oteizak. Nere lanak isiltasunetik eta itzalekiko doaz.

—Zer derizkiozu gaurko euskal pinturari? Eman izenen batzu.

—Nere ustez, gaurko euskal pin-

tura oso bide onetik doa. Baina, hontan zerbait esan nahi nuke: Euskal Herrian egiten den euskal pintura eta Euskal Herrian egiten den pintura ez-euskalduna bi gauza direla. Nahiz eta biak Euskal Herrian eginak izan, alde handia dago tartean. Lehenik, “GAUR” taldekoek konturatu ziren hontaz. Oso euskalduna iruditzen zait bai Zumeta, Balerdi, Sistia eta Ortiz de Elgea egiten ari diren pintura mota; oso euskalduna, Sistia-egindako filma. Hori behar du euskal pinturak: lehenik, gure aurrekoek agindako guztia ondo ezagutu, leze-zulotan, kantu eta dantzatan. Horiei ondo begiratu, arretaz entzun eta kontuan edukiaz. Horrela gauza ederren bat sortu ditek lur hontan. Behin ere gure arbasoen lanak eta pentsaera ahaztu gabe. Gaurko artistek, erantzunkizun haundia daukate berengan.

—Zure pinturaren esanahia eta “Gaur” eskolarena berdintsuak edo berdinak omen dira. Ba ahal da “Gaur”-en zantzurik zure lanetan?

—Bai. “Gaur” taldeak egin duen lanaren jarraitzaile bat besterik ez naiz. Berak erakutsi didatenaz eta gaur European zehar egiten ari denaz, hori dena ondo ezagutuaz aurrera jo beharrean nago. Nere lana egiterakoan, Arteta, Zubiaurre, Teilletxe eta belaunaldi hartako guztiak gogoan eduki ditut eta batez ere “Gaur” taldearen lanak, pintura, eskultura eta filmetan. Eta ezin ahazt ditzakegu Antxieta, Etxabe, Iriarte eta gutxiegi alpatzen den beste zenbait artista euskaldun.

—oOo—

Nekez utzi dugu Juan Luis Goenaga bere baserrian gauean. Elkarriketa hau izan eta gero jakin dugu denok «Euskal Pintura» sarian, hogeita bost urtetatik beharrekoen artean, berari eman diotela saria. Nekez aurkituko dugu hain erabat bere artera emana dagoen artista gazterik. Zorionak eta jarrai, luzea da-ta aurretik dadukazun gaua.

NERE BORDATXOTIK

Lengoak lengo dirala, kezka gogar bat geiago baserritarak. Ukullutik dauka bizimodua, ukullutik etorkizuna.

Gaitza nagusitzen bazaito, zer? Nun gelditzen da?

Ta Euskalerrian, zorigaitzez, emen degu berriro ankamiñ edo naparmiñ izeneko gaitz gogai-karri bezin kaltegarria. Ezku-taldiak egiten ditu, ta gutxien uste degunean agertzen zaigu, an ezpada emen.

—oOo—

Kristau, ganadu, lendabiziko bear dana osasuna, aberastasun danen gaitetik dagon aberastasuna. Berriro ere iritxiko da demetarako eguna, gaitza lenbailen uxatzea da orain komeni zaiguna.

—oOo—

Ala izan dedilla guztion onerako.

Ez pentsa baserriaren trantze estua kalearentzat mesedegarri danik. Alkarrekin bear degunak gera kale ta baserri. Baten larrialdiak ezto bestea poztu bear, mindu ta naigabetu baizik.

Zuk, irakurle, Zeruko Argia au eskuratu dezunerako erabakita egondo da Azpeiti'ko auzia, "Endañeta" ta Mendizabal gaztearen artean.

Indartsu oiek gogoan genitu-ela, egun batzuk aurreraxeago onoko bertso auk molda genituen.

Egun auctan zabaldu dana ezta berri atsegina, lenago larri dabilenantzat berri or dator ezina. Ainbat galera sortu lezaken gaitza degu ankamiña, eta legea errespetatzen egizagun alegina.

—oOo—

—oOo—

Zabarkeria dala tarteko ez familirik ondatu, premizko diran erabakiak dudana egon gabe artu. Denbora joanik, gero negarrez etzaitzela gertatu, obe dezute gaitzaren kontra ganadu danak txertatu.

Azkoiti'n, San Andresak zira-lata, proba txapelketa aundi bat zan izatekoa.

Nola peri, azoka ta proba, gaitza menderatu arte danak eragotziak daude. Kalte aundia izan da Azkoiti'rako, Euskalerriko probalekurik ospetsuenetako bat angoa dalarik.

Millakak dira urtero-urtero an biltzen diranak, eta aurten San Andresak tristeak izan dira probarik etzalako.

—oOo—

Penagarri da au gertatzea San Andresak iritxita, baiña legea danentzat degu, egon gaitzke etsita; batzuk atek zabalik eta beste batzuntzat itxita, arrixku ontan ibili gabe obe da galerazita.

Ederki egin ditu gauzak gure Jainkoak.

Danok zaletasun eta grina berdiñak bagenitu, lenezgain orduantxe bai aspergarri litzake la mundu kaxkar au!

Gure jolas eta deporteak ez-tira beste errialdetakoak baiña ederragoak; ezta itxusiagoak ere.

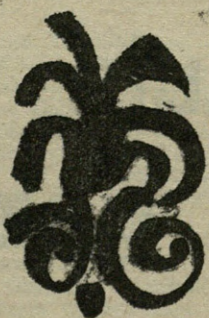

Baiña, batipat, geure-geureak diralako maite ditugu, izkuntza paregabe au maite degun bezelaxe.

—oOo—

Zarautz, Aia, Getari ta inguru errietako nekazarei albiste bat eman nai genieke.

"Servicio de Extensión Agraria" deritzaien oietako lan-toki berri bat, ofizina bat, idekia dute Zarautz'en. Oiatzun, Tolosa, Bergara, Azpeiti ta abarretan lendik jarriak daude, ta lan ederra ari dira egiten. Nekazaritzako Ministerioak pagatzen dituenak dira serbizio auk.

Bertako enpliatuak nekazari peritoak; ikasketa edo estudio danak ortarakoxe egiñak.

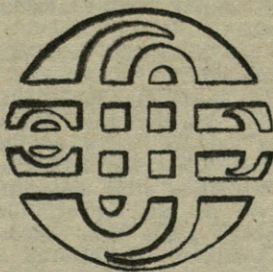
Luis Butron jauna da Zarautz'en dagona. Berak bixitatu ginduzen lengo egun batean.

Babarrun, leka edo bainetan, aza edo kloniforetan, fruta arboletan, edo beste edozein lur emaitzetan gaitza daukazula?

Zomorroak pikardia egiten ditutela? Sagasti on bat jarri nai zendukela? Aurrera ondo eramateko zer egin bear dan jakin? Poaketan eta txertaketan trebetu?

Berdin da ukulluko gorabere-tan. Ortarakoxe egin dute karrera; ortarakoxe ikasi dute gizon auk. Zure soro, zelai edo baratzako lur muestratxoak ekarri, ta garbi esango dizute zer ongarri komeni zaizun; zer jenerok emango dizun ondo, ta zer jenerok gaizki. Lur batzuk karea palta dute, beste batzuk ondarra edo buztiña; edo geiegi tetik.

daukate batetik, eta eskas bes-

Tomate lur ona izan ditek piper lur txarra. Nun zer jarri jakitea bezelakorik ezta.

Belar txarrekin ezin dezula burutu? Aiek gaitzeko zer erre-medio dauden?

Azaldu Zarautz'ko ofizinara, ta galderak egiteko kezkarik ez izan. Zeure baserrira ere pozik joango zaizu perito jauna, ortarakoxe dago-ta.

Ofizina au Zarautz'ko azoka plazaren kontra dago; len erri-ko Ispezioa izandako lekuan.

Baran

BERTSO BERRIAK

AZKEN BERDIÑA

— 7 —

— 1 —

Miren Jone asi zait neri kargu artzen, aspaldi etzedala nik bertorik jartzen; norbaitek ezpaditu aurretik botatzen, zaila da eltzetikan babak ateratzen.

— 2 —

Kalean ikusita esan zidan neri, emana nengoela alperkeriari; Zeruko Argia'ren zuzendariari, esango diot orain zergatik dan ori.

— 3 —

Eztit lotsik ematen neri esateak, buru, anka ta beso daukazkit torpeak. Laister utziko ditut noski, deporteak, trankil pasa nai ditut nik azken urteak.

— 4 —

Gizonaren bizitza zearo da motza, nun da nik lanerako len nedukan poza? Kolpe bi jo orduko nekatu biotza, inguratzen ari zait neri eriotza.

— 5 —

Len lan egiten nuen jaiaren pozean, lotuta ezin eduki ninduten etxean; bertso, bola ta toka, beti jolasean, minutu bat ez nuen gaitzen oititzean.

— 6 —

Geien maite nituen bola eta toka, erro baten gisa beti burni-joka. Naiz Jaunak eman neri lareunen bat kopa, Aitagure bat iñoiz ez nion nik opa.

Bola ta tokarako ni ez nintzan jaio, naiz aspaldian egin makiñabat saio. Kristau aldetik eztet nik jokatu iaio, Jaunari ere zerbait eman bear zaio.

— 8 —

Kristau aldetik, beraz, izan naiz kaikoa, kopak irabaztea ezpaita naikoa. Damuturikan nago nere Jeungoikoa, Zurekin izandua esker txarrekoa.

— 9 —

Urtien karga artu arte bizkarrean, ez gera konturatzen gu, zoritxarrean. Naiz millaka titulu eduki lurrean, eztutela balio Jaunaren aurrean.

— 10 —

Kontatu ezin ala ditut nik orduak, sari oien atzetik alperrik galduak; nere fama pittina eta tituluak, aurki jango dituzte noski, zomorruak.

— 11 —

Geiena jota ere, amabost bat urte gelditzen zalzaidala, nik esango nuke. Errege ta Ministro, Konde eta Duke, paradero berdiña eramango dute.

— 12 —

Eztakigu egunez, edo gabaz lotan, atea joko duen eriotzak: tan-tan. Neronen azkenengo ordu larri artan, Jauna, ez utzi zure laguntzaren paltan.

Manuel Matxain

Alete

SAN TOMASAK

Badu San Tomaseta feriak arrakasta Donostian. Nekazari asko bildu oi du inguru-marietatik. Beste ikus-festa batzuen artean idi-demak eratu dituzte Abenduaren 17-21 eta 24rako. Goizeko amabietan eta arratsaldeko lauterdietan jokatu dira Trinidad plazan.

Aldi ontako idi-demak debekatuak izan dira zenbait erritan anka-miña edo nafar-miña dalata. Baina Donostiako jokatu dira itza jaso dugu eratzen dituen «Atracción y Turismo» etxearen partetik.

Gaitza sendatua izango dalakoan emandako itza dala uste dugu bestela ez legoke berdintasunik. Dana dala badakizu garbi jokatuko dirala. Ez dirala debekatuko.

Ogei sari daude. Ogeita amar milla pezetatik asi eta bi milla pezeta arte koskan koskan jetsiz.

Askoren jakinmiña ase dugulakoan gaude. Eta demazaleei poza eman diogulakoan. Ondo igaro Santomasak.

TRANSPORTES

azkar

ERAMAN - EKARRIRAKO KAMIOI AUNDIAK

Barcelona, Zaragoza, Valencia, Madrid, Oviedo, Gijón.

Donosti'tik egunero:

Iruña, Bilbao, Gasteiz, Jerez de la Frontera, Cadiz, Alicante, Murcia, Cartagena, Granada, Almería, Santander, Valladolid, Zamora, Palencia, Salamanca-ra.

Astean iru aldiz:

Sevilla, Lugo, Coruña, Orense eta Vigo-ra.

Carretera Grl. a Hernani - B.º Ergobia - DONOSTIA

Telefonak: 450313 eta 459723

Apdo. 1331

Zibiliei esan diegu Negar egingo luke...

NEGAR EGINGO LUKE...

Eibarren ginen San Andres bezpera goizez. Ez ginuen festa usainak eraman. Ez eta egiaren jakinminak. Ez zen arrazoia nork zukeen jakiteko leku egokia gure ustez. Gure egoera bihurriaren mina jasatera joan ginen. Arrasatetik eldu zen goiz hartako aize min eta bihurria.

"Pozik jakingo nuke zeinen alde zaudeten" galdatu zuen adiskide dugun legegizonak. "Beti bezala zuzenaren alde, noki—, erantzun zion berak bere galderari. Ez gaude inoren aurka. Bi alderdiek izango dituzte, noski, zer aztertua eta zertaz damutua. Bien alde gaude eta biek egin zezaketan okerren aurka. Urtearen buruan izango ziren bi aldeetatik ere amaikatxo gorabehera, amaikatxo zurrumurru, egiztatze eta gezurtatze, amaikatxo jauntxokeria.

Ez dugu bata eta besteak, itsumen eta bero aldian, eman dizkiguten berri eta albisteekin iritzi jator bat artzeko ainbat argi. Baina badugu ari-matazaren azken muturrak burura jalkitzen dizkigun burutapenak ezartzeko eskubide.

Gogora bitza irakurleak Erriak igaro dituen zenbait gertaera eta une lalarri. Txanpenez ospatu izan ditu gure erriak, ondo atera zaizkion zenbait gauza. Maila eta era guztietako euskaldunek jaitu dituzte. Orain, berriz, erri horrek berak ez du errikerik izan, kalean utzitako zenbait irakaslek bere ekubideak auzitegian eskuratu nahi zituenen.

Izan zuen aurrez erri horrek batzar nagusia. Entzun zien batzuei eta besteiei. Izan zuen erabakia artzeko aukera, izkutuko txartelez. Eta erabaki hori bete zedin ehun lagile eta gehiago, lan-orduak galduz, ikastolako ateak zaintzen.

Erriak epaitu ditu eta gogor epaitu ere. Erriak eta gogor, baina min duelarik, galera duelarik. Erriaren auzitegian galdutako auzia. Jakina, erri hori lehen, orain, gero eta beti itsu izanen da, lozorroan dagoena, jainko txikiak menperatua. Hori jakinik asi behar dugu demokrazia jokoetan. Hori jakinik jo behar dugu erriaren auzitegitara. Aundia da Erriaren sena eta beldurgarria haren erabakia.

Nora jo hor galtzen duenak? Andereñoaren orde "profesora" eta Ederneren orde "Blanca" esanaraziko duen auzitegitara? Lan arazoetarako dagoen auzitegiak, pentsaera arazoak erabaki dezan? Denena den ikastola beste norbaitena dela esatera? Legearen izkutuan dagoen nola halako ikastetxeren bat den susmoa sortzea? Ikastola maite duten eta aurrera atera nahirik beren bizitzako urterik onenak ematen dituzten irakasleak, ogi-bide uts besterik ez dutela aitortzea? Zertara? Euskeraz ez dakiten amen umeak ere badabiltzala azaltzea?

Erriak gaitzetsi gaituenean ez dago beste biderik. Ez eta arrazoi gabe gaitzetsi gaituenean ere: sufritu. Merezki du erriaren-gatik sufritzeak nahiz eta erri horrek eskerrik ez eman, nahiz eta zigortu. Erria lo dagoelako, indargabe eta ilzorian; erria esnatu, indartu eta bizitu behar delako daude ainbeste eta ainbeste arriskuan eta erasopean. Merezki du bere buruaren jabe ez den erri horrek, ezjakinean ere, zigortzen gaituenean bera-gatik sufritzea. Erria behar dugu irabazi. Erria salbatu.

Goraipatu izan ditugu erri honen auzitegian irabazitakoek salbatzea, beste auzitegitara joandako legegizonak. Gaur gaitzetsi egiten ditugu. Ez diteke erriaren erabakirik honelako auzitegitara eraman.

Beste zerbait da eginbeharrezkoa, norbaiten jauntxokeriaz gaizki epaitu ez dezan: Ondo baino obeto batzuen eta besteen eskubideak paperean aurrez erabakirik ezarri. Ez ditezke irakasleak ezeren babesik gabe gelditi. Gertaera honek araudi bat egitera, eztabaidatzera eta onartzera bortxatzen gaitu. Ez gaitzen txinpartak ikusi zai egon, sua itzaltzeko.

ARANEGIRI ERANTZUN IREKIA

Agur Aranegi: Ez dakit nor zaitudan. Beste izen bat dagoela uste dut deitua horren atzetik. Ez zait axolarik. Zure izen ezezagun horrek nerekin lanean ari diren eta nerekin batera bizi diren eta nerekin batera farra egiten duten gizon jakin batzuk gogorazi dizkit. Beraz ez dut zu ezagutzeko jakin-min haundiegirik.

Z. Argiako zuzendaritzak zuretzat, zure iritziak azaltzeko, lekua izan badu, neri ere aukera berdina emango didala uste dut. Ni ere harpidedun eta irakurle nau.

Irakurri nuen Z. Argiako 507 zenbakian. «Burgesek aurrerakoi bati» zuen izenburutzat. Nahikoa eztenkatu ninduen, egia esateko. Neri zuzendua zegoen. Ondo ezagutzen nauzu. Ederki adierazi zunduen ni nolako naizen. Ez zaitut zikindu nahi neure burua zurriztearren. Zorionak. Ez zabilta neregandik edo ni bezalakoengandik hain urruti.

Ontzat ematen dizut neregatik edo guregatik diozuna. Baina utzidazu neri ere zu nolako ikusten zaitudan esaten.

Hamalau urte arte joan zinela eskolara diozu. Ni, egia esan, askoz urte gehiagotan ibili nintzen. Baina ez didazu poliki bizi zeranik ukatuko. Zuk esaten zundunetik eta zuk erabiltzen zunduen esateko eratik kontuak ateratzen ditut. Zu beheko burges txikia zaitugu.

Gogorra izan da bizitza zurekin. Nerekin ez. Baina gaur eskuan duzu atzo amesten eta irrikatzen zen-

duen hori. Burruka askoren ondoren, baina eskuratu duzu. Ez didazu ukatuko. Eta lehen ez zunduen zerbait, asko maite zunduen zerbait, izerdi askoren ondorio den zerbait eskuan duzulako zauden hain zuzen duzun hori galtzeko beldurrez.

Ez zaidazu gaizki har. Baina lehengoaren euskarri eta gordetzale bihurtu zera. Konserbadore zera. Gezurra dirudi, baina egia da. Zuretzat bizitza borroka izan da eta da. Borroka horren etekin duzu eskuan daukazuna. Eta hori ez da hutsaren urrango. Gogor zaitu, hori galtzeko arriskuan jartzea. Utzidazu borrokatu beharrik izan ez dudanez gero tanta nere alde jasotzen. Zuk badakizu zer den ezer ez edukitzea. Nik ez. Zuk ez duzu lehengora itzuli nahi. Neri ez zait hain beldurgarria iruditzen. Baina ez ahatz beste alderdia. Zuk diozunez borrokatu zera eta borrokan jarraitzen duzu. Baina zure indar eta ahalmen guztiak bereganatzen ditu borroka horrek. Borroka horrek eta borroka hortatik ateratzen duzunak galeratzen dizue hain zuzen eskuratzea falta zaizuna ikustea.

Horregatik zera konserbadore. Eta hortan ez dut bat ere gaizki esan nahirik. Egia zen neri esaten zenidana. Baina hau ere ez da gezurra.

Nork esan! Zu konserbadore bihurturik. Eta zenbat eta zailago gertatu zaizun ez zunduen eskuratzea, orduan eta zunduen gordetzale haundiago egin zera.

Zuk gauzak aldatu nahi dituzula esaten zenidan. Ez dut hortan zalantzarik. Baina zure kezkarik nagusiarenak, euskera, kultura arloa eta gizatasun alderdia direla... ez didazu ukatuko, noski. Berriro diot, Gogorra izan da zurekin bizitza eta zure indar guztiak ahuldu dizkizu. Nekatua zauden beste bide eta ekintza batzuetarako. Oso indar hilak eskaini zenilake. Ez ahatz, lagun, Alpes eta Pirineo mendi-tako gailurrak kaletarren oin uratsuz berotuak izan zirela eta ez baserriarrenez. Gizona menditik behera jexi denean, igo da mendirik gorenetera. Bideko da. Bizi den tokiraino igotzea aski du mendian bizi denak.

Nere gurasoek zuten kezka berberak estutzen zaitu: zure seme-alaben eskolatzak. Eta zure seme-alabak ez dira konserbadore hutsak izango, konserbadore eta burges gainera, biak. Itxoin zure bilobak jaio arte eta beren aitona hamalau urte arte bakarrik ikasi zuela ahaztu arte.

Ez didazu eraman-ezinik esaten didazu. Sinesten dizut. Nik denei sinesten diet. Baina hartu duzun trenak, zu eta zure familia, ni bizi naizen lekura ekarriko zaitue. Nahitaezkoa izango da agian.

Baina utzidazu esaten: ez du merezi. Ez duzula nere bizieraren irrikarik diozu. Sinesten dizut. Baina zuk ere sinesta zaidazu ez duela merezi. Mendira noa oster. Goe-nean egon denak bakarrik daki gaindegitik ikusitakoaren berri, igotzea merezi duen ala ez. Eta nik diotuz.

Baina argi. Ni nagoen lekura etortzerik ez duela merezi diodanean ez dizut zauden tokian gelditzeagatik esaten. Ez: Mendi hontara igotzeak ez du merezi. Ez zu zaudenara, ez ni nagoenera eta ez besteak daudenera. Baina badira

mendi ederrak. Hau ez. Eta badaude, noski, mendiak berdintzeko tresna egokiak, Ameslaria naizela esango didazu Egia diozu. Zu, berriz, ez izan ditekeenaren zale, orain denaren zale baizik. Nik oinez ibiltzen ikasi behar dut. Zuk, berriz egan.

Ez zuririk eta ez beltzik dela uste dut. Berekin darama beltzak zuritik, Zuriak ere beregan dauka beltzetik. Eta hau irakurtzerakoan norbaiti orixka ere badela gogoratuko zaio. Berdin zaio. Oriskaren aurretik ere bazen gorako eta beherako bidea. Bietara eramaten zuen bide bera. Guztitik dugu denok.

Zergatik gehiago luzatu? Aitor-tzen dut egiarik esan zenidala zure eskutitzean. Baina egiaren luze-zabal-sakonak askoz ere haundia-goak dira. Asmarena, irudimena, amets egia, behar duzu. Egan ibiltzen jakitea. Nik lurra sendoago apaldu behar dut. Jakineko gauzetara makurtu behar dut. Oinez ibili behar dut. Zuk gehiegi duzuna nik gutxiegi eta nik gu txiegi dudana zuk, berriz gehiegi.

Zu eta ni eta denok gauden mendian honek ez du merezi. Zuk gauza batzuzengatik saltzen duzu zeure burua. Nik beste batzuzengatik. Nik garestixeagoengatik. Baina blok gaude saldurik. Berdin besteak ere.

Baudaude mendiak berdintzen dituzten tresnak. Bion artean desegin dezakegu saldurik gauden mendian hau. Egin dezakegu gizonak bere bururik saltzen ez duen gizartea.

A. Baskaran

LEAKEY II, LANEAN HASI

Louis S.B. Leakey jakintsua hil da; baina doi-doi aipatu da berri hau.

Askoz errazago hitzegin baitaiteke azkeneko futbol-partidaz, antropologo jakintsu batez baino.

Prentsaren akats hau ez da gaurkoa, jakina; eta ez da bihar konponduko. Baina gauzak horrela gerta daitezene, nekez uka ahal izango da aldizkariaren heziketa-eskasia: irakurlea hezten eta eskolatzen baino iaioago agertzen baitira, behin eta berriz, irakurlea kamusten, asatzen eta jakintza-arloetatik baztertzen.

Louis Leakey jakintsua hil da, beraz. Eta ozta hila da, Leakey-ren izen berbera aipatu da berriz. Orain «Leakey Man» bataiatu den paleo-gizonaren kaskezurraren berria zabaldu da.

Richard Leakey, horrela, ausarki hartu du eskuetan bere aitak piztu zuen zientzi-zuzi azkarra. Ol-duval-ko aurkikundeak, Kenya-ko lurraldeetan, Leakey aita hil ondoren ere aurrera doaz semeari esker; eta Leakey II honek esan duenez, badago inguru haietan 25 urtetarako lanik!

Pekain-go hartzuloetako margoak agertzean, pozez gainezka mintzatu zitzaigun geure J.M. Barandian; eta, oker oroitzten ez baina, halako poza emateaz Jainkoa eskertu bide zuen.

Honelako zerbait gertatu omen zaio Leakey aitari. Ze hau hil baino astebeite lehenago erakutsi baitzion semeak Rudolf-Lakuaen Iparraldean aurkitu berririk zedukan kaskezur aparta. Hots, kaskezur horretxek funtsatu ditu L. Leakey zenaren usteak, urte askotan zehar

harek ezin frogatuak. Alegia: L. Leakey zionez, uste izaten zen baino aisa urrunago bilatu behar zen gizonaren jaiotza; eta Ol-duval-ko Zinjantropo tximu-aidea ez zen gizonaren arbaso, gizonaren lehen-gusu baizik. Beti L. Leakey-ren iritzi, bazegokean beste eboluzio-adar bat, oraindik ez aurkitua.

«Leakey-Man» bataiatu den paleo-gizon hau orain dela 2.600.000 urte bizi izan zen Kenya-ko eskualdeetan (Urte-kopuru hori minimo bat da; kaskezur horren gaineko lur-azal bat ikertuz, 35 metro gorago, potasio-argon-en azterpidez Cambridge-ko Jack Miller-ek kalkulatu).

Gizonagandik bertago Zinjantropoagandik baino, hauxe omen da L. Leakey falta zuen kate-lotkia. «Leakey-Man» honek, hain zuzen, Zinjantropoak izan zituen «herrikide», guk gaur gorillak bezala. Zinjantropoak baino buru-muin handiagoa zuen: 800 cm.³, eta ez 500 cm.³; bi oinez ibiltzen zen (orain dela hiru bat miloi urtel); eta, hitz batez, atzerago bultzatzen gaitu gizonaren eta tximuen arteko berez-keta bilatu nahian. Uste genuen baino zaharrago da gizona. (Hau-xe idatzi nuen orain dela urte t'erdi orrialde hauetan).

R. Leakey-ren ustez, horretara, Zinjantropoaren adarra, segidarik gabe, orain dela 700.000 urte suntsitu zen; tximunenak eta gizonenak, berriz, gaur arte atxikiz.

«Eta guri, zer axola?», galdegina dezaue beharbada batek edo beste.

Erantzunak, ordea, ezin larriago dira:

a) Gizona, Zinjantropo eta txi-

muak oro jatorri berbereko lehen-gusuak gara. Ez gatoz gu txinpan-tzeagandik edo orangutanagandik; baina txinpantzeak, orangutanak eta guk gizonok arbaso berberak ditugu.

b) Eboluzio-katean betekizun zunduen hutsuneak, piskanaka-piskanaka ari dira betetzen. Leakey-ren aurkikunde hau, eta aitarenak berdin, lerro horretan sartu beharra dago; eta ezin inportanteago izango da jakintsuen iritzi (Leakey Darwin-en kide gisa aipatzen dute batzuek). Leakey frogatu duenez, Gizadia sustratik beretik da antropoideen adar bat.

d) Gero eta seguruago da gizona aspaldidanik dela gizon, morfologiaren aldetik bederen. Eboluzioa, hitz batez, milaka mendetan barrena obratu da: urteak miloika behar dira kondatu tximua-gandik gizonagana pasatzeko. Orain dela miloi-urte batzuk prestatzen dituz lan-tresnak gizonak. Miloika urtek honetara gaituzte.

e) Biologi-oinarria, beraz, oso aspaldidanikoa du gizonak; eta, zientziak erakasten duenez, oso poliki horretara da. Gauza bera, itxura denez, psikologi-eragile nagusiak. Gizona berehala eta funtsez alda daitekeala pentsatzea sinakeria hutsa da, eta Zientziaren kontraktatzat jo behar da. Eboluzioaren azterketak erakasten duenez, gizona inoiz alda badadi (?) ez da oso poliki baizik aldatuko.

Ondorio hauek inori gaitzi ba-zaizkio ere, Zientziaren ekarriak dira; eta alferrik da Egiaren aurka altxatzea.

LARRESORO

ZERUKO ARGIA,

euskal kulturaren alde,
Egizu arpide berri bat
zure lagunartean.

**zeruko
ARGIA**

Zuzenadaria:

**MIREN JONE AZURZA
ARISTEGIETA**

Nafarroa-Kantauri eta Aragol-ko Kaputxinoak argitaratua
(Kale Nagusia, 50-1.º Burlada-Pamplona).
Donostian: Okendo, 22
Tel. 42 66 66

ARPIDE SARIA:

Barruan	300 pezeta
Korreo batasunetako errietan	350 pezeta
Atzerrietako beste errietan	370 pezeta
Aldez	Aurrez galdetu
Salmetan (ale bakoltza)	7 pezeta

HITZALDIAK

Gauzak boladaka gertatu ohi dira. Badirudi zain egon ohi gara baten batek zerbait egin edo antolatzeke, besteok ere zerbaitetan hasteko. Ekintzak ekintza dakar. Giroak girotu egiten gaitu. Zenbaiten eraginak arnasberritzen gaitu. Isil eta geldidunari amorrazioak jarraitzen dio.

Halakoren bat gertatu zaigu hitzaldiekin. Azken bolada honetan ez genduen ia inongo hitzaldiren berri. Baina, hara non, aldiz, abenduaren lehen astebetean inguruan loratu zaigu amaika hor zehar, Euskal Herrian barrena, Donostian, Iruñen, Leitzaan, Oñatin, Andoainan, Eibarren, Bergaran, Gasteizen, Azpeitian eta, behar bada, jakin ez dugu beste zenbait lekutan ere.

Leitzetik jaso dugu Iñaki Aizpuruk bidali digun gutuna. Leitzetan bertan eratu dituzten hitzaldien berri ematen digu irakurle sutsu honek. Nahiz eta berandu samar izan, eskertzekoa da, noski, denok horrela egiten bagendu...

Dena den, diogun, azaroaren 26an. eratu zela lehen hitzaldia. Xabier Lete eta J.A. Arza, Gaurko Euskal Poesiaren Egoeraz mintzatu ziren. Abenduaren 3an., berriz, J.M. Lekuona Bertsolaritza eta ahozko literaturaz. Abenduaren 10ean., azkenik, goizeko 11,30etan. Juan San Martinek Lehengo Euskal Gizonaz hitzeginen du.

Eibarren, S.C.R. Arrate delakoak eraturik, heziketa eta metodo pedagogikoei buruzko bi hitzaldi programaturik ziren. GAUR, S.C.I. taldeko J.A. Agirre, Joseba Etxabe eta Victor Suñaga, Heziketa Askatzaile baten beharrezko puntua aztertzeke ziren, lehen hitzaldi batez. Bigarrenean, ordea, Eusebio Osak Heziketa eta Hizkuntza zuen gaitzat.

Lerro hau inprimategian dauden artean izanen ditugu honako hitzaldi bi hauk. Datorren astean eman ahal izanen dugu berri zehatz eta ugariagorik.

Donostian, Mundaizko EUTG delako Psikologia Batzordeak eraturik, bost hitzaldi muntatu dira Haurren hizkuntza problematikaz. Dagoeneko hiru hitzaldi emanak dira. Beste bi, berriz, oraindik emateko, abenduaren 11 eta 12an. alegia, iluntzeko zortziretan.

Gasteizko Aurrezki Kutxa Munizipala antolatzaile delarik, eratzeko da Gasteizen bertan "Euskal Gaiei" buruzko zenbait hitzaldi. Honako hitzaldi hauk hileren 14tik. 22ra. eratuko dira Luis Ajuria deritzan antzokian.

Hitzaldi bakoitzeko gaia oraindik ez dakigun arren, jakin dugu, ordea, harako hitzalditan Jose Luis Banus (historiagilea), Jesus Dorao (ekonomialaria), Julio Cesar Santoyo (hizkuntzalari), Luis de Nicolas (sikologoa), Iñaki Linazasoro (kazetalaria) eta Pilar de Cuadra (idazlea) jaun andreak parte hartuko dutela.

Ez dugu, noski, ukatuko, hizlari bakoitzaren balio eta jakintza maila, nor bere arlotan behintzat. Baina ez dugu uste, hala ere, aipaturiko hizlari hoiak euskal gaiez hitzategiteko aukerakoak direnik.

Hitzaldi kontutan, ahalik eta posibilitate handienaz baliatu beharra dugula ondoto erakutsi ziguten iaz bergarrek. Aurten ere nahiko programa polita moldatu digute, inprimategian argitara eman duten esku-programa dotore batez. Irakurleak ikus beza:

Hileren 12an. Gaia: Lenengo Euskal Gizarteak. Hizlari, Benantxio Oategi.

Hileren 13an. Lenengo Euskal Gizonak. Jose Migel Barandiaran.

Hileren 15ean. Euskal Ekonomia Europari Begira. Zuzendari, Jenaro Garate. Azterlari, Gurutz Ansola eta Ramuntxo Camblong.

Hileren 19an. Olerkia. Xabier Azurmendi.

Hileren 20an. Euskal Hiztegia. Koldo Mitxelena.

Honako hitzaldi hauk "Amigos del Pais" Elkarteak "Iri-goien" Patronatoak eraturik dira, eta Bergarako Maestria Eskolan eratu ere, arratsaldeko 8,30etan.

Saio hautarako matrikula 100,— ptakoa. izanen da. Izenak eman eta txartelak jasotzea, berriz, "Juventudes" delako Elkartearen Amenabar eta Lonbide dendetan.

Azpeitiarrak ere ez dira ba txantxetan ibili. Horra hor irakurle, Urola Ibarreko Biltzarrek direla eta moldatu duten programa eder eta aberatsa. Harako biltzarrek abenduaren 7an. hasi eta hileren 17ra. arte iraunen dute. Dagokien programa joan zen astezko Z. ARGIAN duzu, irakurle. Denetarik aurki ahal izanen duzu: hitzaldi, erakusketak, zine, antzerki, bertsolari, liburu azoka, kantari, konzerto, txalaparta, dantzari, baleta, poesia etab. etab.

Zer egin eta zer eskaini badagoela dirudi, eta bide honetan abiatu dira azpeitiarrak. Zorionak, eta izan dadila denontzat ereduagarri.

Andoainan eta Oñatin ere zenbait hitzaldi eratu da ikastolietako patroien den Frantzisko Xabierreko sanduaren egunaren inguruan. Hitzaldiak ezezik, bai eta Euskal Liburu eta Disku Azoka ere.

IDAZLEHIAKETAK Udalak eraturik, Donostiako Aurrezki Kutxa Munizipalaren laguntzarekin, moldatua da Eibarren Gabon Idazlehiaketa.

Idazlehiaketa honetan hamalau urte arteko neska-mutiko eibartar guztiek parte hartu ahal izanen dute. Gaia, GABONAK, eta idazlanok euskaraz zein gaztelaniaz egin daitezke, gehienez ere hiru folio haina luze.

Ohi denez, idazlanok izengoitiz beharko dira bidali, izen bereko sobre batetan. Halaber, sobre hau beste baten barruan sartuko da, non izen-deiturak eta zer eskolatuko den adieraziko da. Idazlanok abenduaren 20a. baino lehenago igorri beharko zaizkio Donostiako Aurrezki Kutxari. Azken epaia Urtarrilaren 15ean. jakinaraziko da.

Udalako Heziketa Batzordeak izendaturik, euskarazko idazlehiaketaren epai-mahia, Juan San Martin, Imanol Laspiur eta Serafin Basauri jaunek osatuko dute.

Gabonak direla eta, Gipuzkoako Aurrezki Kutxa Probintzialaren laguntzarekin pean eta Belenzale Elkartek eraturik, prestatu berri da —urtero ohi denez— gabonak buruzko idazlan, christma eta belen lehiaketa.

Idazlehiaketari dagokionez, araudiak irakurri ditugun arren ez dugu jakin ahal izan idazlanok euskaraz egin daitezkeen edo ez. Ez ote dago esan beharrik? Pozgarri lizateke benetan horrela balitz, baina, gaude, bizi garen egoera honetan honelako gauzek zehaztu beharra ez ote duten.

Bestalde, harrigarri deritzagu Belenzale Elkartek honen hutsune honi, zeren Donostian duen denda batetan sarri asko ikus ahal izan dugunez, gaztelaniaz bezain ugaria du katalunyeraz idatzitako belen-bibliografia.

Honetaz ere, katalunyarrek beren aintzindaritasuna erakusten digute, edozein gaiaz, nahiz eta ximpleenean ere, beren hizkuntza landu eta erabiliz.

Guk, jakina, badugu zeregin larriagorik, baina dena den, hobe lukete gure belenzaleek —Donostia eta Gipuzkoan barrena ari direlarik— katalunyerazko liburu gutiago erakutsi beren eskaparategian eta euskarazko bideak apurtu bat gehiago jorratu.

LEKUE TXISTULARIA

Aurreko alean Lekue txistulariaren heriotzaren berri eman genduen. Esan ere esaten genduen Euskal Herriko txistulari zaharrenetakoa genduela. Ez zen, nonbait, gezurra, baina ez eta egia biribila ere, zaharreneetakoa ezezik, zaharrena Lekue bera bait zen.

Angel Lekue Oleagada Bizkaiko Plentzian jaio zen 1884 urtean, martxoaren 10an. Hamalau urte baino ez zituen txistuari ekin zionean. Oposizioan irabazi zuen Ondarruko txistularitza, ondoren Zumarragako, eta Abando eta Ciervanakoa azkenik.

Gero, batek daki zergatik, Tudelara joan zitzaigun duela zenbait urte —ezin zitekeen Euskal Herrian barrena urrutia joan— eta bertan bizi izan zen, amaika urtetan, udazkeneko iluntze batetan betiko joan zitzaigun arte.

Lekue, Euskal Herriko Txistulari zaharrena. (Peinado eta Maen azgarkia)

Bilbaoko egunkariren batek nahi izan omen zion omenaldiren bat eskaini, baina... betiko baina, azalezko notizia "polit" bat baino ez zen izan. Lekue jakin ahal izanen zuen, noski, asmo hartaz, eta halako omenaldi baten hotsa susmatu zuena, batere agurrik, txalorik eta oroimenik gabe joan zaigu 88 urtetan. Ezin ere esan ba —halakoetan esan ohi denez— uste baino lehenago joan zenik.

Goian bego gure Lekue txistulari isila. Kantauriko itsas-hazter eurtsuan jaio, eta Tudelako lur lehor eta gorritan ehortzia. Bera ere, bere era eta gisara, bere euskaltzaletasun "apalean", Euskal Herriko desberdintasunen berri jakin ahal izan zuen. Goian bego.

EUSKALDUNTZEN

Duela hiruren bat aste, Eibarko "Escuela de Armeria" delakoan eratu zen inkesta baten ondorioak aipatu genituen sail beronetan. Aipatu ere aipatu genduen, eskolako programaz gainera zer egin nahi luketen galdetu zitzaizela ikasleei, eta lehenik EUSKARA IKASI erantzun zutela.

Noski, ikasleen eskari hura ezin zitekeen nola nahi ahanzt, edo anekdota polit bat bezala laga. Eskola arduradunek Juan San Martinengana jo zuten, Euskaltzaindiko idazkari denez gero, hartaz bideren bat edo beste urra ziezaien.

Ondorioak berehalaxe etorri zaizkigu, Juan San Martinen ardura eta zuzendaritzaren pean eratuak bait dira sei talde, euskararekiko ikasle bakoitzaren ezagupenaren arauera. Guztiz laurogeiren bat ikasle dira; malsuak, berriz, zazpi: Antton Narbaiza, Jesus M. Arrieta, Manuel Beraza, Juan M. Perez, Kontxi Mandiola, Alberto Agirreazaldegia eta Fidel Elzaguirre.

Aipaturiko laurogei ikasleren artean bada euskara arras menderatzen duen zenbait, bat eta tutik ere ez dakitenak ere. Goi mailakoentzat prestatuak dira gramatika ikastaroak eta beste, ezer ez dakitenez berriz, Euskalduntzen eta Euskara hire laguna! metodoak erabiliko dira.

Honako ikastaro hauk bi egunetarik behin izanen dira.

Astean behin, aldiz, larunbat goizean, hitzaldi bat emanen zaie, oraingo programa honi atxikiz: 1.—Euskararen Jatorria. 2.—Ahozko literatura. 3.—Literatura Idatzia. 4.—Sarako eskola. XVII mendea. 5.—"Instruccionismo" delakoa eta XVIII mendeko literaturaren berrikuntzea. 6.—XIX Literatura Mugimendua. 7.—XX Mendekoaren hasiera. 8.—Euskal Literatura gaur egun. 9.—Euskal Linguistikaz zenbait ohar.

Hain zuzen, ikastaro honi hasiera eman gurarik —eta ondoko eman gurarik gainera—, joan zen larunbatean, hileren 2an., Aita Villasante izan genduen Eibarren, "Escuela de Armeria"n bertan. Han ziren ere, Juan San Martin, Jose Luis Lizundia, Jose Antonio Arkotxa —"Atxukale"—ren seme eta Eskola bertako Irakaskintza Arduradun— eta Abilio Gregorio, pedagogia irakasle.

Juan San Martinek Euskaltzainburua aurkeztu ondoren, Aita Villasantek zenbait burutapen eskaini zien han bildu ziren ikasleei. Beste edozeinbat ihardunen artean, arras txalotu zuen eibartar gazterien euskal kontzientzia jabetze hura, esana dugunez ikasleek berek nahi izan bait zuten ikastaro hau antola zitezen. Asmo bikain honi hel diezaiotela kementsu eskatu zien Aita Villasantek, bihokada batetan gera ezik, fruitu eta ondorio oparoak eman ditzaten.

JAUNAREN DEIA

Garai onez jaso genduen Lazkanoko beneditarrek argitara eman ohi duten Jaunaren Deia izeneko aldiraren 40garren alea. Isidor Baztarrikaren zuzendaritzaren pean lau zenbaki ateratzen dira urtearen barrena. Honako hau aurtengo hirugarrena dugu, tea "Sendotzako Sakramendua"ri dagokio, bost punturen arauera: Ritual berria (I. Baztarrikak), Irakurgaiak (A. Apaolazak), Teologi alderdi batzuk (B. Muxikak), Adina (J.M. Zabalak) eta Prestaera (E. Muxikak).

Bost azterketa hautaz gainera, Sendotzako Sakramenduari dagokion Irakurgai Testo eta Kantu zenbait biltzen da azken ale honetan.

Bestalde, gaiaz aparte, zenbaki guztietan ohi denez, euskal nahiz erdal liburu zenbaiten berri ematen da azken aldean. Euskarazkoek dagokionez, ez dira aipatzen argitaratzen diren guztiak. Eta ez argitarapenen bat edo beste "deabrukeriatzat" dutelako, argitaraldiek bidaltzen dizkietanak bakarrik aipatzea erabakia dutelako baizik.

Ez goaz gu erabaki baten edo besteren aurka, ez eta hartaz mintzo ere. Baina, dena den, guk ere sail honetan horrenbeste egiten bagendu, ez genduke Jaunaren Deia sekula aipa ahal izanen.

XELEBREKERIAK

Jakin dugu Bilbaon eratu den jaialdi baten berri. Hona hemen hor zehar zabaldutako txarteletan irakur ahal izan duguna, hitzez hitz: "Aize-Errota Ikastolaren alde Euzkalkirolaren Lenengo Jai Eguna. Eguna: Zementiak 26/Noviembre. Tokia: Fronton Club Deportivo Bilbo'n. Ordua: Goizeko 11'etan. Jokaldiak: Urresti-Rojo AURKA Fraile-Larrinaga".

Hauxe hau euskara jator eta herrikoia. Amaika ikusteko jaio ginen!

Joan zen hilean, Bilbaon bertan, jaialdi bat eratu zen Santiago Apostol antzokian. Gasteizko "Araba" kanta taldeak eta Bizkaiko bakidekiaren alkartasunak hartu zuten parte.

"Bakidekiña" zer den diozu irakurle? Zer dakit ba nik... auskalo! Dena jakin behar ote dut ba?

Basauritik berri xelebre bezain harrigarri bat dator kigu. Bertako presondegi leihatilatoan honako txartel hau irakur daiteke: Se prohibe pasar camisas de cuadros. Hau duk ona hau!

Korreoz hartu dugu Argentinatik, Buenos Airesko Centro Ricon Vasco-Euzko Txokoa delakoak argitaraturiko IRINTZI aldirikarixoa. Aldizkariaren beraren izena eta GORRA TA GORRA hasten den kanta ezagun bat ezik, gainontzeko guztia gaztelaniaz soilik idatzia dator kigu.

Txaloak jo eta "gora, gora"... horrela jai diagok mutilik!

DENETARIK

Azaroaren 26an. Bizkaiko Larrean eratu zen "Olerki Egunean", Martin Ugarte "Saletxe" legezpiarrak irabazi zuen poesia saria. Ez da lehen aldiz, "Saletxe" sariaketa honetan parte hartzen duela, ez eta irabazle ateratzen dela ere. Aurten, Etxera begira deritzan laurogeitaka ahapaliditako bertso sorta batez atera zaigu irabazle. Zorionak.

Hileren 2an. Salvatierrako (Agurain) Agurain Antzokian Euskal Kanta Jaialdi bat eratu zen. Bertan ziren "Ez dok amairu" taldeko Lurdes Iriondo, Xabier Lete eta Benito Lertxundi kantari guztiz ezagunak, bai eta Gorka Knörr kantari on bezain idazle fin gasteiztarra ere.

Arabako Diputazioak 200.000,— ptako. kreditu bat eskaini die I Nazioarteko Dantza Jaialdi delako antolatzaileei. Pozgarri da, nahiz eta —egia esan—, dantza jaialdiak baino beste zenbait kultura eginkizun premia gorriagotan egon.

Barakaldon haurrentzat liburutegi berezi bat muntatzeko asmatan ari omen dira. Barakaldon ezezik, herri bakoitzean behar genduke halako liburutegiren bat, gazteria harutzarotik irakurtzen zale zedin.

Abenduaren 4an. Kardaberaz idazle-eskolakoek izan zuten ohizko saio hoiako bat, Pedro Berrondo, Ambrosio Zatarain eta Manuel Lekuona irakasle zirelarik. Manuel Lekuona, hain zuzen, "a" artikulua Orixeren idazkeran aztertzeke zen.

Larresorok Orixeri buruz astekari honetako 500 alean idatzi zuen artikulua luzeak izan du geroztik ondorio ugari. Ez gara orain hartaz gure iritzia ematen hasiko, baina bai ordea esan, egiazko sortzaileak ez duten aldirikari aukeran-maukeran etorri zitzaizela harako artikulua gordina, aleren batzutan zertaz idatzi izan bait dute. Eta da guti.

Gure Txokotik

IRLANDAN GERO ETA GOGORRAGO

Ipar Irlandaren egoera dela eta amaika lan idatzi da azkenaldi honetan. Gure aldizkarian bertan D. IZAK Azaroaren 26an Ipar aldeko Irlandaren irtenbideak aztertzen zituen. Irtenbideak zabaltzeak lanak eman go ditu. Oraingoan bai gobernuaren eraso baina IRAren erantzunetan gauzak gogortzen doazkie. Bestalde McStiofain beren aintzindarien espetxeratzeak sutan zegoen labea gorgori ipini du. Bere etengabeko gose huelgak, agerkundeak, IRAk aurrerantzean lehengo bideari, gogorkiago beharbada, jarraituko diola erakusten du.

PORTUGAL LEHENEAN

Portugalek O.N.U.k egindako eskabideari, hots, Afrikako «bere» lurraldeetan askatasunaren alde burrukan diharduten indarrekin elkarriketan has daitezten egindako delari, erantzun dio. Lehenean jarraiki erantzun ere. Ez dute filosofia pentsaera berritzen denbora askorik galdu.

Azaroaren 23an, gobernu nazioarteko harremanetan arduradun batek hauxe erantzun du: «O.N.U.k ez du estatu barruko gorabeheretan, eginkizunetan, sartzeko eskubiderik. Bere gogoia erakus dezake baina ez daduka hori agindu gisa ezartzeko aginpiderik. Lurralde horiek Estatu osatzen dituztenak dituzue, hots, bertako probintziak alegia». Askatasunaren alde lanean dabilen jendea minoria bat besterik ez omen da, eta hori inguruetako estatuak dituzketen interesei jarraiki egindako burruka, noski.

Han ere, herriaren alde diharduten apaizak espetxeratzen ari dira. Beste norbaitek irakatsiak ongi ikasiak dituzte nonbait portugaldar agintariek ere.

GAULLISMOA ARTESITZEN?

Frantzia auteskunde giroan murgilduz doaz egunetik egunera. Bertan bi fronte osatuko dituzte nabarmenkiro. Egungo agintariek, gaullistek alde batetik eta ezkertiarrek bestetik.

Auteskundeei begira halamoduzko frentea osatuko badute ere, ez dator bat gaullismoaren interpretazioarekin. Denek De Gaulle militarren izena ahapean erabiliaz nork bere iritzia sendotu nahi dute. Gazteria, adibidez, haserre dago gaullismoak daraman jokabidea ikusita. M. Dominique Gaillet aurkeztuko dute gaullismo barruan eragin biziago, dinamikoagoa proposa dezan.

Ezkertiarrek gazteriaren autarki bila dabilta, baina oraingoan hemezortzi urtekoek botoa ematerik ez dute izango.

Binbitartean, inflazioaren problema, salneurrien gorakada, nehork ez du aintzakotzat hartu nahi.

DENETIK ZERBAIT

Oraindik orain V.N. aldizkariak emigrazioa dela eta estudio bat azaltzen digu bere 858 garren alean. Ekonomi dato batzuk agertarazten dizkigu. Dirudienez euskaldunok gaituzue ludi hontako aberatskumeak. Euskalherria izan bait da emigrazioarentzat gertu izan duten aterperik «ego-kienetako».

Besterik ere gogoan har dezatela eskatuko genduke. Urtero ipar aldetik doazkigun bi mila gazte ez ote ditugu euskaldun? Daramagun deskapitalizazioa ikusita non gertuko ote digute euskaldun emigranteen aterpea? Estudioak egiterakoan objetibitate haundiagoa eskatuko genleke.

LABUR

—Tarancon kardnealak aditzera eman duenez, Estatuarekiko harremanak loturarik gabeko lankideenen antzekoa beharko lirake.

—Agintariek ezagutarazi dutenez ertzain gehiagoren beharra omen dago ordena eta zuzentasuna zaintzeko. Materiala aldetik eraberritzen ari omen dira. Zer ikusteko gauden...

—«Unibersidadea dugu gizarte giroaren ezaugarri nabarmenena». «Pozgarria da gazteria gizarte antolatetaz kezkatutik ikustea... eta bide zabalek abiatzen bagera, eta orduan bakarrik, konponduko dira gaur egun eskuarteak daduzkaten arazorik nagusienak». Infantes Florido gozaiak bere agiriaren esandako hitzak.

MIKEL UGALDE

TEORIA

IV Hiru haro, bost aurpegi

Inperialismoaren bizitzan, hiru haro edo mende nagusi bereizten ditu Galtung-ek.

«Ama Aberri» haroa, deitzen dio aurreneko harori. Aldi honetan, Erdikoak, hau da, erresuma imperialistak, Periferiako Nazioak, hau da, herri azpiratua, bere «altzoan» hartu nahi du. Horretarako, hori lortzeko, «Ama Aberri» deritzan ideologia sortzen du Erdikoaren egiturak.

Izan ere, herri atzeratu nahiz herri Koxkor batek, nolaz arbuia eta uka dezake Erresuma Handi eta Nazio Unibersal batek eskaintzen dion amatasuna eta babesa? Herri ttipi hori bera ere orokor eta unibersal bilakatuko bait da, bere koxkortasuna garaituz eta Erresuma handiaren familian sartuz. Horrelako ukaziorik gerta baledi, historiaren mugida atzeruntz bihurtu nahi izatea litzake.

Beraz, seme galdua, besterik ezean, indarrez eta bortxaz erakarri beharko litzake, familia handiko batasun ederrera.

Hau izan da, Galtung-en iritziz, imperialismoaren lehen haroko ideologia. «Erdikoak», ideologia honekin batera, hedatu zituen herri azpiratu eta kolonizatueta bere indarrezko sareak.

Lehen haro honen eredu, Britaina Nagusia jartzen du Galtung-ek. Britaina Nagusiak, bere politiko, soldadu eta merkataria bialtzen zituen kolonietara. Kolonietako gizarte-klase indartsuenekin bat egiten zuten, eta horrela herri kolonizatu Inperio Handiari atxikia galditzen zen.

Bigarren haroa, neo-kolonialismoaren haroa da. Gaurko imperialismoaren barnean, forma hau, neo-kolonialismoa deritzana, munduko eskualde askotan agertzen da. Herri anitz politika kateetatik askatu dira, beren Estatu eta Gobernuak eraiki ahal izan dituzte. Imperialismoaren egitura oro ez da, haatik, «kolonia izandako» herrialdeetatik aldentu. Politika aldeko katigua, nahi bada, galdu da, itxuraz. Lehen Erdikoak eta Periferia, guztiok bat ziren, hots, Estatu bat eta berbera ziren. Orain, Periferia zena, Erdiko, hobeki esan, norberaren Buru bilakatu da, askatasun «politikoa» erdietsi bait du.

Neokolonialismoan, halabaina, ekonomiako eta ideologiako imperialismoa ez da galdu, itxuraz aldatu baino ez da egin. Neokolonialismoak zera du berekin, antzinako koloniak bigunkiroago, zailkiago, azpian edukitzeko era eta molde berria.

Antzinako Erdikoak edo Metropolia, aurreratuago izan ohi da, bai ekonomian, bai jakitatean. Horregatik, «laguntzen jarraitzen» dio lehenaldiko bere kolonia izanari. Diru-prestamenak egiten dizkio, baina «prestamen katigatuak» deritzanak. Alegia, diru-hartzailea, behartua eta lotua dago aurreratzeko zaila dirua, prestatzaileak agintzen dion merkaturaren eragiltzera. Ez du, nahi duen edo komeni zaila lekuan gastatzeko aukerarik. Horrela, lehengo kolonia-politikoak, oraingo kolonia-ekonomikoan jarraitzen du.

Baina, dirua prestatzen duenak, bahia eskatzen du aurrez, edo hobeki esan, bahia ematen zaila neurrian prestatzen du. Zein da ordea (gauzak nagusiki begiratu), prestatzaileak eta laguntzaileak eskatzen duen bahia?

Lehen esan dugu, antzinako Metropoliek «jakitate aurreratuago» daukatela herri txiroak baino. Eta zertan mamitzen da eta agertzen da aurreragotasun hori? Erresuma handiek beregan duten sisteman, erakundean, hazkunde-ereduan...

Beraz, zer bali ederragorik eta bidezkoagorik, «hartzaileak emalearen bidea» ontzat hartu eta jarraitkitzea baino. Horrela gertatzen da, «herri atzeratuak» tekniku anitz «Erresuma aurreratuak» hezitzen eta jakitatez hornitzen dela, gero beren aberrietara «eredu ikasiak eta sistema praktikoak» eramateko.

Zer esanik ez dago, «sistema eta eredu» horietan. Erresuma nagusien ideologia muintetaino sartua

... eta horrela, herri kolonizatu Inperio Handiari atxikia galditzen zen.

aurkitzen dela, nahiz, ideologia, agertzen ez den gauza ixil, gordea eta eraginkorra izan.

Hara, beraz, Galtung-ek, gaurregungo imperialismoari «neo-kolonialismo» deitzen diotenean, esan nahi duena. Antzinako Erdikoak edo Metropolia, itxuraz aldatu egin da, politika-mailako itxuraz, alegia. Baina antzinako koloniak katigatuak jarraitzen dute. Izkutuagoko lotura ekonomiko eta ideologikoez katigatuak eta menperatuak bait daude.

Galtung-ek uste du, imperialismoaren hirugarren haroa ez dagoela urrutik. Herri azpiratuek, oraingo, egitura ekonomiko-ideologiko alpatuok jasaitzea beste erremediorik ez omen dute. Ez, ordea, luzaroan, dio Galtung-ek.

Aurki, gauzak gauzatzen datozen arabera, salatua eta biziro kontraktua izango omen da, egungo «emaitza ekonomiko», «laguntza ideologiko» eta neoinperialismoaren ekintza oro. Ez omen du, haatik, imperialismoak etsiko. Iraupen-bide berririk asmatzen, ikusiko omen dugu.

Inperialismoa aurpegi askotariko hidra bat omen da: ekonomiko, politikoa, militarra, kulturala... Buru bat eta beraren aurpegiak dira guztiak. Aldi batetan, aurpegi batzuk ageri dira argitan; besteak, aldiz, aurpegiz eta jokuz aldatzea komeni denean.

Aurpegi edo alde guztiak, halabaina, egitura berberarenak dira. Horregatik, imperialismoaren aurkako estratejiak ez du alde-bakarrekoa edo atal batekoa izan behar. Gaitza egiturazkoa denez gero, borroka-aren estratejiak ere bere egitura eduki behar du. Hau da, alde eta saihestu guztiak kontutan harturik pentsatu eta jokatu beharrekoa da.

G. ANSOLA

Ez Merkenak

Bai Onenak!

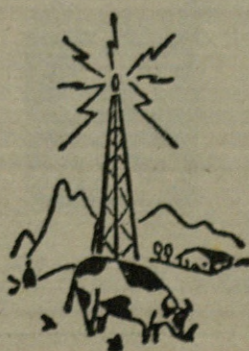
Janari bidez izaten dira ganadu on, indartsuak, Eta nora jo jakin bear du baserritar burutsuak, Berebiziko aragi pillak; gañera esne putzuak, Olek guziak berekin ditu Fanderia'ko pentsuak.

FANDERIA

ERREENTERI

Baserriaren alde

EUSKAL ETA ERDAL

Caja de Ahorros

Municipal de San Sebastián

Banen baneko azikay
Ongarri ta abonoak
Belar Zuloak

Erosi edo berritzeko diru aurreratzea

Baserri, lur-tresnak ta abar

Torelavega'ko Perira joan etorriak

FAGOR

edaria
epela dagola?
FAGOR'ek
oztuko
du bereala

Kristau, baina baita euskal gazte

Gaur egunean euskaldunok eta batez bere gazteok ahoz-ahoz dabilguzan gai batzuk aspaldi honetan indar barria hartu dabenak dira. Holan gaur, langilea, politika-ekonomi joerak, euskera, zapalduak eta zapaltzaileak, erlejoia.

Zergaitik hau? Gizarteak eta gizonak lehena gainditu nahiean, aurrera jo nahiean, ikuspegi barriak zabaltzen ditu, gizarte ta giza moldeak aldatu.

Hola dala, gaur egunean bizitzaren alderdi guztiak giza baloreen sensibilizazio indartsu baten bidez aldatu eta erabarrizten doaz. Gizonak, nolabait esateko, txikitu eta lotu egiten izan dabon moldeak astindu eta bere inguruan molde barri batzuk asmatu nahi ditu, etorkizun zabal bat agertuaz.

Euskaldunon artean bardin jazozen da. Euskaldunok aurrera jo nahi dogu, gizarte molde askatu batzuk, geure nortasuna eta kulturea landu.

Prozesu honetan guregan balore asko indartzen doaz: euskal nortasunaren eta kulturaren balioa eta lantzea, euskaldunen analartekoa eta nolabait batasuna autortzea, ekintza askatzaila bat, hitz batean, euskal kontzientziaren kezka indartsua sortu da.

Giza baloreen esnatze eta berbizte hau aurrerakuntza da. Baina arrisku bat daukagu: Mundu barri bat sortzen dala eta asmatu egin behar dogula ustean, lehengo balore batzuk baztertzea, ezerezetik hastea. Egia esan, arlo zabala irekitzen jaku ikuspegi barri honetatik, baina dogunetik, gareanetik hasi eta, ahal dan neurrian, doguna gaurko ikuspegi barri honetara moldatu behar dogu.

Horregaitik, gaur egunean ekonomi-politika egitura, gizartea eta baita erlejoia ere kritikatzan ditugu, gaurko giza baloreei begira ez tajutzen direlako.

Erlejoia eta fedea bere, sendo astintzen doguz. Ulertzeko era errezago batean azaldu, euskal kristautzat esanahi bizi eta eraginkor bat izan, eleizegitura aldatu eta eleiza herriratu, herri gizonen kez-

ketan parte izan: Gehienek kritika hemendik doa.

Badira gaur egunean euskal gazteen artean heuren birtutan giza-tasuna, hau da, euskalduntasuna eta kristautasuna alkar ezin konpondu dituenak; euskal ekintza baten jartzerakoan, fedea alde batera baztertzen dabenak, heuren euskal birtutarako ez daualakoan eraginik eta sentzunik, edo esanahirik ez dauan lehenagoko mundu bat goratzen deuslako. Batzuk euskal gizon askatu barri honen izenean, fedea ukatu egin dabe.

Gu euskal gazte batzuk gara ta gainera, abadeagaiak. Gu ez ginan bakoitzaren guraririk sortu. Euskal kristau famili batzuetan jaiok eta giro honen bidez Seminariora etorriak gara.

Urteak joan eta giza baloreen esnatze ongari honek eraginik, Seminario heziketa moldeak aldatzen goaz. Gau egunean giza osokuntza garrantzi handiagoa dau eta Seminario Nagusi eta Kolejioko heziketa metodoak helburu honen inguruan asmatzen dira: giza osokuntzan abiatuaz, era berean fedea galdetu ta sakondu. Kristau, baina baita gizon ere.

Askatasun giro bat zabaltzen goaz eta ere berean bakoitzaren bizitzan sortzen diran giza eta kristau galdere eta problemi erantzun batera ahalegintzen, giza eta kristau osokuntza helburu dala.

Giza eta kristau heziketa ez da Seminarioko zerbait bakarrik. Guk Seminarioan kristau komunidade bizitza doroagu eta ikasi egiten dogu. Gure heziketa Seminario eta kale edo baserri bizitza da, gazteen artean, gizonen artean, heuren kezken artean. Heziketa gure bizitza osoa dogu.

Gaur gure Seminarioko giza eta kristau heziketa honetan garrantzi handia dau euskal kontzientziaren esnatzea ta sendotzea. Holan, euskera klaseak, euskal ikastaroak, euskal problematika giro bat azaltzen doa.

Gaurko giza baloreen, eta gure artean euskal baloreen itartzeko hau heldu da gure bizitzetara ere, eta

giro legez gure gazte ta kristau komunidadea.

Gainera guk gure ikasiak besteek emotera behartuak gagozala uste dogu, euskal baloreen esnatze onuragarria lantzerako eta eragiterako. Hau dala-ta, euskera klaseak emoten, euskal gazte taldeetan parte hartzen eta abar hasi gara.

Baina, fededunak garean ezkerro, gure fedea gaurko giza baloreei egokitu behar dogu, gaur eta guretzat esanahi sendoago bat izan dagian. Guk gure fedea gaurkotuta azaldu nahi dogu.

Kristautasuna, erlejo lege, gizonak ezin dau menperatu, gizonaren eskuetan ez dago —alde batetik—: norbait guztiz bestea autortzea da fedea. Hau holan danaz gero, gaurko giza baloreen sensibilizazio giartsu honetan, fedea ba eze dau tokirik? Gaur egun giza-tasuna ta kristautasuna sintxis batean alkar konpondu ahal dira gaurko gizonagan, gizon kontzientziatuagan? Ez ete dira alkar ukatzen? Galdera honek gaurko gazte batzuen bizitzakoak, baita bere gurekoak, dira.

Kristau batentzat sintxis edo batasun hau konpontzea edo honetarako bide bat zabaltzea, ezinbestekoa da. Bestela bere bizitzan mundu bi alkar lotu ezinak ikusiaz, giza-tasuna azkenean garaila atariko da eta kristautasuna baztertu. Kristau osokuntza bitasun honen sintxis dago.

Gure bizitzetan kezka bizia da hau. Bidea irekitzea, baiña batez bere jarraitzea, gatz egiten jaku, oztopo asko dira bitarteko ta illuntasun handi bat. Kristautasuna gaurko ikuspegi barri batean sakontzeko. Ebanjelioetara jotzen dogu ta jo behar dogu. Kristo gizon legeaz azaltzen jaku heurretan, gizonaren izatea onartuaz eta gizonen arteko maitasuna autortuaz. Kristo ezagutzera abiatzerakoan, gizon heredu lege bakarririk hartzeko arriskua daukagu, Kristo pobre ta behartsuen alde, maitasuna agintzen, gaurko hizketan «iraultzaile».

Baina Ebanjelioa fededunen lana da; Kristogandik bere testiguak jasotako bizi-esanak. Kristo gizon, baina Jainko egiteko batean, gizo-

nari itxaropen iraunkorra emon nahiean eta hortarako Jainko bidea erakutsi nahiean. Hitz batean, Jainko-gizon, gizonarekin alkar-hizketan; Jainko-gizon sintesis batean.

Kristok bere salbamen bizitzan gizonasuna onartzean eta jasotzean, gizonagan sintesis hau posible egiten dau eta bidea erakusten deusku. Kristauak ez dau gizona ukatzen, goratzen baino.

Hau da gaurko gure kezka, gaur erlijioak daukan kezkarik sakonena eta Kristoren salbamen historiaren muina.

Hau dala ta, Gure Seminario bizitzako giroan dei bat egiten jaku Kristo bizitzera eta sakontzera, otortzen bitartez eta Ebanjelioetara joaz.

Baina gainera dei bat kristau ekintza berezi batzuetara, euskal ekintza konkretotara. Euskalduna izateko ez da fedea beharrezkoa, baina «euskal kristau batek kontuan izan behar dau bere ingurua».

Gu kristauak gara ta gure ekintza kristaua, mota askotakoa izanarren: euskera klaseak, gazte taldeak, kristau katekesia... Gure fedea eraginik, ezinbestekoa dogu gure bizitzetan euskal ekintza batean jartzea, Kristo azaltzea eta agertzea. Ez dogu fedea baztertzen giza ekintza baterako, guretzat dala, Kristori esker, kristau ekintza danez gero.

Hona hemen gure Seminario eta gure kristau bizitzetako egoera ta prolemak gaurko munduko prolematika giroan eta «erantzunaren zal».

Derioko abadeagai batzuk

Euskal Kultur mintegiak Deretxoko fakultadearen lankidetasunean antolatu du ikastaro bat.

Irakasle: Adrian Zelaia (Deretxoko irakasle)

Gaia: Derecho Foral de Bizkaia

Hizkuntza: erderaz

Egunak: 11-12-13-14 eta 15.

Ordua: arratsaldeko 7,30 etan

Lekua: Unibertsidadeko Sala de Conferencias

ERLOJU ETA BITXITEGIA

Eduardo Chapeitza

Geteria, 10-Urrut. 417751-Etxekoa: 422700 - DONOSTIA

eguberri zozketa

4. etxe bizitza

diru epea: lotazilla'ren 31 arte

Donosti'ko
Erri-Etxe'ko Aurrerki Kutxa

Edozein Libretetan sartzen diran milla pezeta berri bakoitzeko zenbaki txartela izango dezu eta Libretan dauz- kazun 5 milla pezetakorik aña zenbaki dagozkizu gainera.

Euskal Gaietan Barna

HITZALDIK GASTEIZEN

Ramuntxo Kanblong injinidore elektronikoko gazteak oso hitzaldi interesgarri bat eman zuen Gasteizen Azaroaren 11an. Zaila izanzen litzake oso Konblong-ek esanak honera biltzea. Baliteke ordea Zeruko Argia beronetan zenbait artikulutan ematea.

Ramuntxo ez da, karreraz, ares-tian esan dugunez, ekonomilari. Parisen ikasten ari zen garaietan, bazen bere herriko arazoetaz kezkatutako euskaldun ikasle-talde bat.

Arlo honetaz esana naiz, Iparraldeko arazoetan artean, ekonomikoa dela nagusia. Beraz Ramuntxo ekonomia ikasteari ekin zion, gure herriko ekonomia aztertzeak asmoz, hain zuzen. Honetaz zenbait lan argitaratu du, Jakinen batez ere.

Ramuntxoaren ustez, baziren antzinatean, lehen karlistada arte, harreman hertsia Euskal-Herriko ipar eta Ego aldean artean, ekonomiko muga ez bait zen Bidasoan, Ebron baizik. Frantziako iraultzak eraginiko departameto-banaketarekin lehenik (frantses nazionalismoaren kriterioaz, naski), eta lehen karlistadarekin bigarrenik, harreman ekonomiko horiek eten ziren.

Harrez geroztik, Iparraldeko ekonomia gero eta okerrago. Gaureragun, aldiz, iparraldeko gazteek bere herrian gelditu nahi dute. Nolaz, lanik ez baldin bada; Laborantzan, nekazaritzan, experinetzia onak eginak dira, baina, zorigaitzez nekazaritzak bizibide, ogibide guti ematen du, sortzen du. Industria behar dute Iparraldean.

Zer-nolakoa izanen den (hau garrantzi handikoa baita, Egoaldean gertatu den debelopoa edo desarrollo anarkiko eta kaltegarri gerta ez dakien), hori ikusiko dute.

Baina hori bai, industria behar. Hortarako bere jestioak, bere ahaleginak eginak dituzte; badute batzorde, erakunde bat edo beste, Cámara de Comercio diralakoe, alkatuek eta abarrek parte hartzen dutelarik. Laster hasiko omen dira zenbait lantegi berri Doniane Lohizune inguruan kokatzen.

Gauza hauetaz beste artikuluren batean mintzatuko gara. Aipa ditzadan, ordea, beste bi gauza, garrantzi handikoak.

Lehenik, Kanblong mintzo zitzaigun Akize-Baiona-Bilbao ardatz edo "eje" ekonomikoaz. Honi, garrantzi handikoa deritzagu, gure herriko debelopoa edo desarrolloari begira. Egin ere egin dezagun kontu ezen gure herriko iparraldetik gora, Bordele-raino (Burdeoseraino) ez dagoela kasik ezer, oihan handi-handi bat ezik. Beraz, argi eta garbi dago, gure herriko iparraldeko ekonomia gu-rekin harremanetan sartzeko joera eramango duela. Horregatik garrantzi handikoa, ardatz-ekonomiko horri begira egotea. Azken bolada honetan zeharo nabarmena da Donostiako irratia programazio gehiago ematen dutela frantsesez. Zer-bait badago, beraz.

Eta, gai hontan sartuz gero, ohar bat egin nahi nuke. Azaroaren 30ean hasia da Donostian hitzaldi (eta mahai-inguru) sail bat. Gaiak (guti goiti beheiti, ezpaitut egitaraua eskuratu ahal izan): gure problema ekonomikoak Merkato Batuan sartzeari begira, Finanzazioa eta Hirigintza (Urbanismoa). Goi-mailako hizlariak etorriko zaizkigu. Hiru astetan ematekoa da hitzaldi eta mahai-inguru sail hau, "Información y Turismo" deritzan aretoan. Badugu abagune geure herriko ekonomiko expectatibetaz jabetzeko.

G. KNORR

ARTE

Errealismoaren Inguruan

Canogar-en ageketa dela eta, zenbait gogoeta

«Arteak, gauzak ezagutzeko medio dela uste badugu, itxuragabekoa da politika edo etika arazoetan sartzen den artista salatzea».

Antoni Tapias

1.—ARTE ETA ERREALITATEA

Asko hitzegiten da, Artean «Errealismo» berria sortzen ari dela eta. Duela zenbait hilabete egin nutn komentario ttipi bat orri honetan bertan (ikus Z. ARGIA 479 zenbakia) eta, ene ustez, Kassel-en Dokumenta ondoren, aurtengo udan Alemanian «errealitateari galdekizuna» izenez egin baituez da probeta izan beharrik, Arte alorrean errealismo aireak berriro datozela igertzeko. Bestalde, Canogar espainiar pintoreak Barcelonako Adriá galerian egin duen agerketak, zenbait gogoeta eragin dit, zein zuri, irakurle horri, adierazi nahi baitizut.

Abstrakto pinturan 50 urte egin ondoren, eta mundu osoak informal dena ontzat hartu edo egiten duenean, horra non agertzen den arte-kondairako errealismorik errealena, pintatzeko argazkiak baliatzen dena ez, baizik argazkia egiteko pinturaren medioz baliatzen dena, Garhard Richterek dijon bezala.

Zenbaitetik galda dezake: bainan oraindik errealismoarekin ahal da biltza, bada, jiraka? Ez ahal da garaituriko gauza? Ez ote arte oro nola-hala errealista?

Moreno Galvan-ekin neu ere bat nator, artean «politikan bezalatsu» ez dela deus ere garaitzen ez ginditzen; beste ikuspuntu batetik birsortu egiten dela, betiko galderak erantzun ezezagun eta sekula jakin gabekoz ihardesten zaiela (bestela, ez baliatutako arte-rik, Txillidak dienez). Arteak, egun eta betidanik, egin nahi duena —errealista nahiz abstrakto izan— zera da: errealitate hurbildu eta nolabait atzeman.

Bainan denok dakigu —Arte Kondairaz— mintzaera batzuek besteek baino hobekiago adierazten dutela errealitatea. Zer da, ordea, ERREALITATEA? Horra hor galdera nagusia, pintura abstrakto edo surrealista onartzerat batzuk eta besteak zapuzterat bultzatzen dituen galdera. Tapias-en kuadroko orma-zatia bezain erreala baita Ibarrolaren langile explotatu bat, nahiz Dall edo Mioren amets bat nahiz Mendibururen xori-kaiola bat. Ez ote, beraz, errealitate hurbiltzen den zenbait mintzakera? Ez ahal da, bada, mintzakera oro nolabait erreal eta egia irudi?

Egia esan, artistik mintzakerak berak —esannahi bikoa baita— bere mamia traizionatzen du; bainan, hor dago, kritikoe eta herriak onartua. Gaurko egunez, edonork deritza abstrakto edo idurizko, edota errealista, errealitatea nolabait adierazten duen edozein mintzakerari.

Horregatik diot, «errealitate» hitzaz bakoitzak zer ulertzen duen jakitean dagoela kaka, neurtzen nahiz ukitzen ez dena edota muturraren aurrean ez duena erreal eta egiazko dela ukatzen baitu zenbaitetik. Eta hala dago mundua dagoen bezala: pragmatikoz, ekonomistaz, bankeroz eta lapurrez betea eta artistaz, poetaz eta musikoz hutsa (eta halakorik badadi,

erotzat eta zorotzat jotzen da edo espetxeratzen, beren estetika-politikaz gogait eta molesta ez dezan).

Mintzakeraz ari garenez, esan dezagun artean edozein mintzakera on dela (nahiz figuratibo nahiz abstrakto, baldin eta errealitatea ederkid adierazten badu, hau da, jokua arauz egiten badu). Bai eta esan dezagun, betidanik eta egungo artearen erroetan, oinarrian, Immanuel Kant-en deutsch-idealismoa dabilela.

Gaur, inoiz baino gehiago, artistik ezaguera eta errealitatearena aztertu nahi da. «Gauzen izatea atzementa da ezaguera». Kantek frogatu zuenez, ezaguerak ni baitan atzementatzen ditu gauzak, diren bezalakoa ditut ikusten diren bezalakoa, niregan. Eta hori, bai eguneroko errealitatea aztertzen dugularik bai pornografiak, publizitateak, zinemak eta telebistak, politik propagandak, sozialist errealismoak edota norberaren mitologiak eskaintzen diguten errealitatea aztertzen dugularik.

Eglatan axola duena zera da: eman dezala arteak errealitate dena, ez du axola honen ala haren antza dueneritz. Horra, bada, zergatik bizi diren batera mintzakera biak, abstraktoa eta figuratiboa, bere indar osoan.

Gogoeta nahasi honen haseran esan dut, egun berriro (eta «berriro» diot, harat-honata historikoa baita: idealismoa-realismoa, intelektualismoa irrazionalismoa, zenbaitetan ilun eta dialektiko bada ere) errealismo aldera dela halaz mugitzen, mila eratar. Kassel-en Dokumentan zinearen eta telebistaren, kazetaketak irudien eta filateliaren, imprenta eta mekaniko tresna guziren eraginez mintzatzen da.

Zergatik orain errealismora berriro?

Inozoegi litzateke —dio Maria Luisa Borrás kritikoak—, errealismora itzultze hau galeria eta arte-marchand edo arte-obra salerosteko gauza duten horien jokur eta iruzur zorrotzetat jotzea. Inozoegi eta zuzena ez, gauza sakonagorik ikusten baita.

Estadu Batuetatik datoz errealist aireak. 1920an, lehen gudatea ondoren, bere baitan bildu zen nazio hura eta artean progresismo zitekeen guziaz baztertzaren hasi. Bainan egungo errealistek eta hiperrealistek ez dute deus jakin nahi «tradizionalista haiekin» eta horien errealismoa beste tankera batetako da. Bainan, errealismoa berriro egin da eta gure artean indarra eta kalitatea hartzen ari da. Horra hor, adibidez, Canogar.

2.—CANOGAR ETA SOZIAL ERREALISMOA

Beti aldatzen eta iraultzen ari den gure munduan, ez da harritzeko bizi duen errealitate hurbilago dagoen eta kaleko jendeak aisago ulertzen duen mintzakera hartzea artistak: sozial errealismoa. Honek ez du ukatzen beste zenbait min-

tzakera daitekeenik, abstrakto, adibidez, errealitatea hautsi nahiz.

«Urteen joanean izen berri eta errespetagarriek (klase-borroka, masaren ekintza, arraza-istilua, herri batek bestearen menperatzea, sindikal borroka) hartu dituzten zekenkeria, bekaitza, haserrea, gorroto eta herria —Solzhenitsyn-ek dioenez— ditugu geure egungo kulturaren oia. Eta artista ezin egonean ikuspegi honen aurrean. Bere mintzakeraz eta biziaz parte hartu behar du; zeren eta, bizitzak babesten ez duen mintzakera ez baita etiko, eta estetika huts bihurtzen da. Ezin da artista bere marfilezko dorrean izkutatatu eta sorgin edo fantasma munduan pozik bizi, herria merkataritza eta zoroen eskuetan utzirik. «Artistak —dio Tapiés-ek— errealitatea sufritu egin behar du eta inguruan duen guziaz ohartu behar du, onaz eta txarraz, argiaz eta ilunaz».

Artistak bizitzaz behar du pentsatu. Garalan garaiko ideologiaren indar aurreratzaileekin lotua behar du haren obrak. Ezin da burura ere, artista bat egon daitekeenik beste jakiturietatik aparte: filosofia, zientzia edota politikatik, alegia.

Horixe dago Canogar-ek. Gizonak gizona eta egiturak gizona zapaldu-rik eta bortxaturik dadukan mun-

dua agertzen digu. Jende zanpatua eta kolpatua, puskatua, murua moztua edo gudazelaian hila nahiz karrika isil batetan botea.

Berak bizi duen mundu eta gizartearen (España) loturik, Canogar-ek mundu itxi bat, ilunskat bat adierazten du, teknika-kalitate ederreko mintzakeraz. Mundu soil eta expresionista horri mintzakera gogor eta oldar batek eusten dio, ez ordea mintzakera moralizante edo panfletozko bat (egungo euskal pintura batzuetan gertatzen denez, bizkaitarretan batikbat). Gauza-irudia, adierazle-adierazi arteko ekilibrio nabarmena da, pintura aurrelarian askotan gertatu ohi denez.

Bide berriak ireki zaizkio arteari eta horrekin, pintura-egitura berrien bidea. Errealismoa da haue-tariko bat. Bainan, noiz arte iraungo ote mintzakera honek? Zeln adar sortuko ote zailo? Nork jakin? Denborak eta artistek eta —gezurra badirudi ere— errealitateak berak esan behar. Behin eta berriro, egunoroko bizitza artistari mintzatzen zailo, honek haren esannahia atzeman eta... obra sortzen da; hala nola Jose Antonio Arzaren sozial poema «Amari eta Izebarri», Mikel Laboaren ahotsean. Arteak gaur errealismorako joera du, ikusiko duzu, irakurle.

EDORTA KORTADI

ESAMINARAKO DEIA

Euskal irakasle (D maila) titulua lortzeko, aurtur bigarren deiko esamina (lehen deikoa Urrian izan zen), datorren hilaren azken larunbatean, Abenduaren 30ean izango da, arratsaldeko 4retan, Eibar-en, Udal Aurrezki Kutxaren etxean, «Dos de Mayo» kalean.

Eta hau iragarriaz batera aitzin ematen da, matrikultatzea Euskaltzaindiaren Etxean, Bilbon, Ribera 6ean, edo Donostiako Ordezkaritzan, Diputazio Jauregian egin daitekela, Abenduaren 23rarte. Baita ere idazkiz, Bilbora, Euskaltzaindiaren «Caja Laboral Popular»eko 198 kontura matrikularen ordaina, 250 pezeta, igorriaz eta banku «duplicado» delakoa Bulegora. Urrirako matrikulatu zirenak ez dute zertan ordaindu.

Bilbon, 1972ko Azaroaren 27an.

Euskaltzaindiak

EUSKALTZAINDIKO BATZARRA

Joan den azaroaren 24ean Euskaltzaindiak hileroko bere batzarra ginen Donostian, Donostiako Diputazioaren Jauregian.

Hona hemen batzarrean erabiltako gai-rik nagusiak: Euskaltzaindiak bere eskerrona agertu nahi dio «La Vasconia» izeneko diru etxeari, «Euskal Izendegia» argitaratzeko eman duen laguntzagatik. Izendegi hau Starustegi euskaltzain jaunak Euskaltzaindiaren aginduz prestatua da.

Elgoibarrn Urtarrilaren 28an egingo den batzar ageriko xehetasunak lotu ziren.

Batzar hau Urruzun idazlearen omenez egingo da, urte horretan berrogei ta hamar urte betetzen da bait da hura hil zenetik. Arrue eta Zavala euskaltzain jaunek hitz egingo dute, eta euskal irakasle tituluak batzar horretan banatuko dira.

Euskal irakasleen esamintetarako bigarren deia egiten da. Esamina hauek Eibarren egingo dira, abenduaren 30ean.

Batzorde bat jarritzen da udako ikastaro unibertsitarien antolatze lanetan Euskaltzaindiaren izenean parte hartzeko.

Goizeko bilkura bereziaren kontu eman zen. Goizean zuzendaritzako karguak hautatu bait ziren bi urtetarako. Villasante, Haritschelhar, San Martin eta Erkiaga izan ziren hautatuak Euskaltzainburu, Buru ordezko, Idazkari eta Diruzain izateko.

Lafitte euskaltzain jaunak txosten bat irakurri zuen Euskal-herriko ipuineta.

Etxegintzako hiztegia prestatzen ari den batzordeko lanetaz mintzatu zen San Martin jaunak. Batzorde hortako lankide lankide den Zumalabe jaunak, azterketa askoren ondoren hitzen fitxategia osatu duela gogoz entzun zen.

Eta azkenik, euskaltzain laguntzaile den Zatarain jaunak ohar batzuk irakurri zituen aditz batuko bi formei buruz.

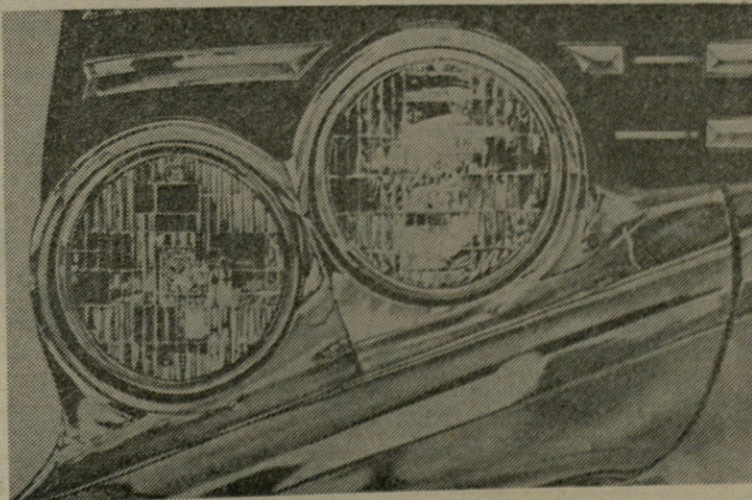
(Euskaltzaindiaren Prensa Bulegoko Agiria)

JOSE ZINKUNEGI'REN OPTICA BERRIA DONOSTIAN

URTIETAN LAN OIETAN OITUA

BARRUAN DANAK EUSKALDUNAK
Hernani, 4

DONOSTIA

Bumper: Hiperrealismoa 1970

goizueta

GU ERE ZERUKO ARGIAN

Zeruko Argiatik karta bat artu dut bein edo bein nere lanak Principe de Viana aldizkarian agertu direnez gero, aldizkari onetan argitaratzea ere komenigarria izango litzakeala, alegia euskaldunek gustora irakurriko dituztela esanez.

Nik, egia esan, ez dakit euskeraz idazten edo eskribitzen, bada erriko eskolan ibilia naiz eta an ere zortzi urte bakarrik, nere gurasaok beartsuak bait ziren eta ni baño gazteagoak ziren lau senideak aurrera atera bear ziren.

Bost urtetako meza laguntzen asi bear izandu bi meza egunero lagunduz. Jornala illeko lau pezeta. Bataiotan beste sos batzuk arrapatzen nitun atautsiri aurrez nere alderdira botatzeko esanez. Nere bizian ez naiz aztuko nere ama zenak zer nolako pozakin gordetzen zitun sukaldeko armarioan katillu ezipain bat autsitako baten barrenean.

Zortzi urtetako, nere atautsi eta ondolik aitona izandu zen Lubineko denda edo saltokian dependiente bezela jendea zerbitzen laguntzen. Eskolan ez nintzen lau erregelatara allegatu. Aitak erakutsi zidan, sumar eta multiplikarriak ziraja ikastea, restar eta dibidituz auzokoentzat uzteko.

Oroitzen oraintxe berrogei eta amabost urte, amabost urte nituela, larunbata batez Aita Damaso Inza gure errira etorri zela gure euskera nolakoa zan jakitera, erriz erri bait zebillen euskera biltzen. Nere euskalzaletasunaren berri jakinik, don Venancio erretoreak neregana bidali zuen. Nafarro guztian euskerarik aberatsena gure errikoa zala esan zidan.

GURE ERRIKO EUSKERA

Kontatu nion ONTXARI baserriko amona zarra zetorreanean auxa galdetzen nion:

«Zenbat ardo bear duzu botilla ontan?». Eta erantzuten zidan. ORI EZ DUK BOTILLA ORI DUK LIMETA. Urenguan: «Nun duzu kortxua?» Eta erantzuna: ORI DUK TXIPOTA. *Seveino*

zumarraga

GAZTERIAREN KEZKAK

Gure ikusleku ontatik begiak edatzean, goibeltzen da, gure barrua, bizi bideak zear nabaitzen degu, gazteria taldeak, ugari, goi uste epelarekin ornituak, aruntz eta onuz, nora gabe.

Baiña... une ontan, au poza nerea! Gizonak, munduan zear sortzen diren berriak argitaratzeko asmatu dituen tresna arrigarrien bidez, berri zoragarri batek zauritu ditu nere belarri mintzak.

Berri onek dior bezala, ardura-dun zuzendari argi batzuek, ikusirik gaurko gazteria sail aundi baten egoera, beren baitan, erabaki dute une ontatik gazteriaren Kristautasunarekin ados, gazteria onen barru berritze ekintzari asiera ego ki bat ematea.

Oinarriz izan ditek, Arantzazun, abenduaren iruan, gure gotzai agur-garriak, gazteriarekin baturik, egingo duten billera.

Goi-goiko laguntza aundirik gabe, urte batzuek badira, La Saletar gazteria apaltasunik aundienak babestu ta (Martes Cultural) bidez erriaren ta batezere gazteriaren alde jo ta kea, lanean ari dela.

Emen aipatzen degun talde onezaz gaitzera ikastetxe onetan badira beste gazte talde batzuek jakintzaren beste arlo batzuk gizar-tearen onerako aztertzen dituztenak. Gure erri-esparruan urte asko dira, La Salle aundiaren semeak finkatuak daudela, giza oste aundiak dira anaidi onen babesean ezi direnak, eta landare asko izan dira gizarte mailla guztietan muiltegi ontatik irten ta landatuak eta beren jokabide zuzenarekin lilluratu dituzte berekin artu emanak izan dituzten guztiak; anaidi onen babesean artutako eziera izan baita, beren bizitzaren neurkin, ta ikasle antziñekoen naia da, beren ondo-

rengoen ezitzaile izan dedilla anaidi au.

Erriko berri emaille onen egitekoa da, anaidi ontatik kanpo, beste mailla batean Parrokiaren egapean batzen diren gazteria taldearen berri ematea.

Gure begiz ikusten degu gazteria langillea, arratsero (txikiteoa) alde bat utzita, gazteria bulartsu au batzen da arratsero bere biltokian, txistulari neskata mutil taldeak asper gabeko saioan; beste talde batzuek, kanta-kantari, eten gabeko lanean, gabon arratsean, Jaiotza bizi baten bidez adierazteko gure erritarrei, Jaio dela Pakearen eta Anaitasunaren sorburua, Sendi guraso maillan guztiz gogoko egiten zaigu gazteriaren berri ematea, eta gogo onekin ados, beste batean jarraituko degu.

AZKARRAGA

deba

ZINE-FORUM

Hamarren bat urte dira Deban zine-forum saioak hasi zirela. Une atsegin bat igarotzeko bestetarako ez da gehientzat zinea. Baina zine-forum-eko saioen bidez ohartu ginen zinea heziketa eta kultura bide ere izan zitekeela. Zoritxarrez jendeak gauzak erraz nahi ditu eta ez du zine ondorengo elkarriketaren nekerik jasan nahi.

Halere gogor eutsi dio lan honi gazteen elkarteak. Zinezaleen arteko elkarteak bildu ziren orain dela denbora asko ez dela. Herri asko zinezaleen batzarra izan zen. Beren asmo eta kezken berri eman zuten, oztopo eta laguntzen berri. Eskualde hontako ordezkariak zioenez zinea kultura bide eta gizarteko arazoan kezkarri bihurtzea zela elkarre honen helburu, jakin genduen.

Oso giro jatorren egin zen batzarra. Zinezale hauen lanarren garrantziaz jabetu ginen. Eta ahal genduen gegiena laguntzeko asmoak hartu genituen.

BERRIAK

Mingotsa benetan hainbat herri-tako ikastoletan gertatzen ari dena. Nahaspil hontan ezin gauza garbirik atera, baina isilik ere ezin egon. Ikastolak maltatu, zaindu, indartu behar ditugu. Ez dezakegu inolaz ere onar haundion ezinera-managatik umeak noztzea. Ondo iruditzen zaigu nork bere iritziak aurrera ateratzea, baina ez umeen onaren truke.

Horregatik batpateko iskabiletan gal ez gaitezen aurrez gauzak erabaki eta lotu behar ditugu. Ez gaitetze lo lasai egon. Harremanak eta elkarriketak ugaltu behar ditugu. Denok dugu zertaz agiturik eta kezkatutik. Denok dugu zer ikasia eta ikusia. Ikastolak ez du taldetxo batena izan behar. Ikastolak denona, zabala izan behar du. Alderdi jakin batek eskuratu gabea.

Baina horrek ez du esan nahi denok onarturiko lege batzuk eta neurri batzuk jarri behar ez direnik. Ondo erabakiak eduki behar genituzke bakoitzaren eskubide eta bete beharrak.

IDIAKEZ

txorierri

Bizkaiko Txorierri deritxon eskualdekoak bagatoz, lehenengoz ez bada ere, hemengo berri batzuk ematera, denak ezin eta.

Ez dugu, zoritxarrez, kontzientziaturik dagoen eskualdea gure

Txorierri hau. Orain bizi geran lo-zorro hontatik urtetzea nahi bada, nahiko lanik egin beharko. Eta bide hontan ari dira, gaur aipatuko ditugun alfabetatze kanpainak. Goazen, ba, harira.

LARRABETZU

Haia dugu gazteentzako alfabetatze kanpaina. Gainera euskara ikasten diharduen erdaldu talde-txo bat ere bada. Eta umeak nagusiak baino gitxiago ez dirala eta, eurak ere fin-fin dabilta euskara ikasten.

GOIERRI

Erandioko hauzune hontan, bizi-bizirik gordetzen da oraindik euskara. 15n bat gazte eta gaztetxo-ren batek osatzen dute Goi-erri-tarren alfabetatze kanpaina. Aste barruan ezin eta, igande goizetan izaten dituzte klaseak.

DERIO

Haundituz et industrializatuz doan herria da. Honekin batera danok dakigun ondorioa: euskararen atzrakada. Nork errua?

Derioko Seminarioan ikasten ari diran gazte jator batzuen laguntunagaz, hainbat haurrek euskara ikasten dabe, edo, besterik ezean, euskararen alorrean sartzen dira. Lau taldetan bananduta dagoz. Bata, 8-12 urte bitarteko 22 haurrek osatzen dabena. Bigarrena, 12-13 urtekoak direnena. Eta 16-17 gazte beste talde bat egiten dute.

Larrondo eta Loion ere alfabetatzea hasiteko izan zan; Ez dakigu hasi diran ala ez, urrengoan argituko dugu.

KARMEL

lezo

EGIAK

—Hilabetero bezala, karta-banatazale berria dugu; 27an estreinatu du uniformea. Oraingoz ez deza-kegu aurrekoak bezain alferria denik esan, hego-haizea dabilela ta, oso garaiz ailegatzen bait zaigu Z. A.

—Gaintxurizketarako bidea izan zena zabaltzen hasiak dira. Noiz bukatuko duten?; auskalo!

—Joan den urriaren 25ean, Ikastolako bazkideen Batzar Nagusia bildu zen eta beste gauza askoren artean, zuzendaritza eta organigrama berriak aukeratu zituen. Ohi den bezala, oso jende gutxi bildu zen, 27 bazkide. Betiko katuak.

—Aspaldion ur eskasea dugu eta behin baino gehiagotan eta batek baino gehiagok «Insalus»ekin garbitu dugu goizetan muturra.

—Odol biltzaileek kaletako paretan ipini dituzten paperekin hasi diote «Necesitamos tu sangre» Agian odolkiak egiteko izango da eta bada-ebada ere, ez gera ematera joan.

—Pasalako Portuko Lezoko kal berria bukatuxea dago eta komertzio harremanetarako Ireki zen, duela gutxi. Oraingoz sulfatoa, egurra eta txatarra ekar-eraman dituzte.

GEZURRAK

Herriko-Etxeak datorren urterako asmo hauek omen ditu:

—Herriko Elkarte bakoitzari 100.000 pezetako diru laguntza eman.

—Ura banatzeko tuberia guztia berritu.

—Sartzekoa den jendeari (sekretari, sekretariaren sekretari, sekretariaren sekretariaren laguntzaileak, e.b.) euskaraz jakitea esijitu.

—Santakrutzen eta gainontzeko festen antolaketa gazteriaren esku utzi eta presupuestoa hamarretan gehitu, aurtengia berriro gerta ez dedin.

—Kaleak berrizatu eta argi gehiago jarri.

—Esetika-Batzorde bat antolatu «rascacielos» gehiago egin ez dedin eta herriaren itxura hobetu eta gordetzeko.

Sistiagaeneko Peilo

ZERUKO ARGIA,

euskal kulturaren alde,
Egizu arpide berri bat
zure lagunartean.

BERGARAKO - II garren

euskal - kultura saioak

«AMIGOS DEL PAIS» ELKARTEKO
«IRIGOIEN» PATRONATOAREN
LANGUNTZALLEEK ERATUTA

ABENDUAK, 12

IZLARI, BENANTXIO OTAEGI
GAIA: EUSKAL HERRIKO LEHEN GIZARTEAK

ABENDUAK, 13

IZLARI, JOSE MIEL BARANDIARAN
GAIA: EUSKAL ETNIA

ABENDUAK, 15

IZLARI, GURUTZ ANSOLA ETA ERRAMUN KANBLONG
ARTEZLARI, JENARO GARATE
GAIA: EUSKAL HERRIKO EKONOMIA
EUROPAREN AURREAN

ABENDUAK, 19

IZLARI, XABIER AZURMENDI
GAIA: EUSKAL POESIA

ABENDUAK, 20

IZLARI, KOLDO MITXELENA
GAIA: EUSKAL HITZAK TA
EUSKAL HIZTEGIA

MAESTRIA ESKOLAN ARRATSALDEKO 8 ta ERDIETAN
TXARTELAK JASOTZEKO:
AMENABAR, LONBIDE ETA JUVENTUDES TXARTELA 100 PESETA.

YOGUR
GURELESA
GOGOZKOENA

Orio

Ataun

Elgoibar

tolosa

Lehen aipatu genduan bezala Lizardi eratuak alfabetatze kanpainak eta euskerazko kursoak harriera ona ukan dute benetan. Dena 30-etik gora izanen dira. Jarrai mutirik aurrera.

—CIT-ek antolatu berri duan abezbatzen sariketak oihartzun izugarria izanen du alderdi guztietan. «La Gaceta del Norte» delakoan hitz horiek irakurri ditugu, Bilbako inguruko elkarteak zuzendari batek esanek. Alegia, «Tolosako epai mahaiak ez du zintzoki jokatu; etxerako begirune gehiegi ukan du noski» eta heuren lehen saria behar zutela izan. Edozer modutara amaitzen du «datorren urtean geurekin oroituko diren esperantza badugu».

—Uzabal ibarrean aurkitzen den fabrika batek, izugarriko asmakuntza ukan du gure ustetan. Bage-nekie Ameriketara etb. euri artifiziala egiten zutenik, bainan sekulan entzun ez duguna lurra artifiziala inon egin dutenik. Zeozertan aurrea hartu behar guk ere eta hauxe asmatu. Geroztik oso atsegingarri dago ta poesi kutsu bat badu Tolosak.

Alegia Londresko giroa nahiz egun eguzkitsua bat izan. Lehen ibaila ondartzan zuan eta berarekin arrai ta ur-landareak orain kalte hori zuzentzeko, aidea eta gizakiak.

A zer aurrerapenak! Eta guk arrazoirik ez noski. Udaletxeakexatu da Industriko Ministeriora eta erantzuna jaso ere. Honek dio: «Lurrain hori fabrikaziozko prozesu baten ondorioa da beraz eta derrigorrezkoa».

—Orain dela sei urte sortu zen LASKURAINGO IKASTOLA. Eta bat batean, ordukoa duzu LIZARDI ELKARTEA ere. Honen babesean bizi zedin eta honen laguntzarekin aurrera jarraitzeko asmoekin izan ziren biak sortuak.

Eta dakizun bezala, hala etorri dira gaurko egunetara, horrela behar zualako noski. Bainan gaur, zorionez, bai Laskuraingo Ikastola eta bai Lizardi Elkartea lortu dute bere nortasuna, eta elkarrengana-laguntza kendu gabe, erabaki dute bakoitzak ber bideetatik jarraitzea: Ikastola, euskal pedagogiko laneetan, eta Lizardi, euskal kulturako bideetan.

Horregatik, ekonomi aldetik ere, garbitasuna egin beharrean arkitzen gara. Lizardi Elkarreak hila-beteko kuota bost durokoa (25 pezeta) jartzen du, eta ondo ikusiko genuke lehengo kuota «Pro-Ikastola»-ren aldekoa batere ukitu gabe, Lizardiko kuota berria onartzeaz.

Beraz Lizardiko bazkideok jakinaren ginean zarete eta erantzun jator bat emango ahal diozue bi elkarte horien eskariari.

ASKALEKU

leitze

PILLOTA TXAPELKETA

Z. Argiakoi agindu bezala Leitze-ko albisteen berri ematen aaleginduko naiz. Ez dut euskeraz ongi egingo, baina ez da gutxi saiatzea bera ere. Asteko erri-arteko pillota txapelketaz asiko naiz. Leitza-rrak gelditu ziran nagusi.

Iru bikote aldi saiatzen dira txapelketa ontan: bikote bat 15 urte bitarte, bigarrena 18 urte artekoak eta irugarrena 18tik aurrera. Nafarroakoa bukatu ondoren, emengo onenak Euskal Erriko beste probintzietakoekin jokatzen dute. Gipuzkoa eta Bizkaiairen aurka jokatu dute. Labrit frontoian jokatu zan azkenekoa azaroaren 11an. Azkoitiarrak eta Leitza-rrak ziran nork txapela irabazi jokatu zutenak. Leitza-rrak atera ziran irabazle.

Jende bezala zegoan Labrit pillota-lekua. Leitza-rrak, Aresoarrez, Ezkurra-ko... bi erri auek bait dira Eizagirreren eta Bengoetxea anaien sorterrri.

ERRI AZTEN ETA EUSKERA GALTZEN

Azten ari da Leitze-ko erria beste erri asko bezala industria dala medio. Ugaldut egin dira eskolak

ere etxeekin eta jendearekin batera. Estatuarenak ez ezik baditugu Diputazioarenak ere. Baita ikastola ere. Ez noa guzti auen azterketarik egitera. Ez naiz gauza.

Eta zer esango nuke euskera mintzoaz? Ni, 1949garrenean Leitza-rra etorri nintzenean ondoto menderatzen zuten euskera bordari jendeak nola gazteek ala neska-mutikoek. Baziran tartean banaka batzuk erderara jotzen zutenak, baina geienak euskeraz mintzatzen ziran.

Kalean, berriz, erderaz 8tik 30 urte arteko emakumezkoak. Gizonezkoak berriz, euskeraz eskolameak ezik. Zorionez berriro euskerara jotzen zuten auek ere bein eskola garaia bukatuz gero.

Eta gaur zer esan dezaket? Bordari jendeaz? Gizonezkoak erabat euskeraz mintzatzen dirala. Emakumezkoak, berriz, eskola garaitik asi eta ogeiren bat urte arte ia geienbat erderaz. Kalean 1949garrenean bezalatsu.

Baina leen gertatzen ez zan beste zerbait gertatzen da orain. Industriak erbesteko jendea ekarri digu. Beste errietan ikusi degunez erbestearrak sartu diran errietan gaztelaniak menderatu du euskera. Baina onen errua ez dute gaztelaniak mintzatzen diran erbestearrek. Geu gera pekatariak. Guk geureari eusteko orde oien mintzora jotzen dugu errazegi. Ez dute gurea ikasteko premiarik sumatzen.

Orain ez gera gure aurreko zarren antzeko. Leen ere ibili ziran Euskal mugen ondoan naiz erromatar, naiz bisigodo naiz Arabek, baina gure zaarrek tinko eutsi zioten berenari. Guk jokatzen dugun bezala jokatu izan balute aspaldi zan gure euskera museo eta artxibo zokoetan. Ez ogeigarren gizaldian, leenengo edo bigarren gizaldian, alegia.

Ikustekoa zenbaiten jokabide txepela. Zenbat senar-emazte elkarren artean gaztelaniak. Nola oien umeak tajuz euskeraz ikas? Nola erbetsekoei irakats?

Itxurtxabal

baztan

Bagoaz gain-behera negu aldera. Zorionezko Eguberriek gainean ditugu; familien arteko egun zoragarriak denak oroitzapen hunkigarriaz beterik. «Ator Ator mutil etxera»...

Azaroako hilabetea joan zaigu eta gehiena eguraldi onarekin, hortaz ez dago kezakerik nahiz eta beti baden zerbait arrankura. Aurtun landako zitua ez da hain ugaria izan, banabarra gaizki xartexak ondaturia gehiena, oso guti bildu da. Artoa ere laz baino gutiago baina halare bada zerbait. Hortaz jendea kezu baina sabalak belarrez ongi hornituak baitaude gauzak bide onetik doaz. Baztanen hobea da bai belar urtea tomate urtea baino.

Azaroan ospatu dira anmartinek. Garztaingo herrian eta ohiturari jarraituz San Martin bezperean, baztan-zopak eta xuri eta beltz osatu eta etxetan, eta osagarri on ere gure eskualdeko janari goxo hori dastatzeko. San Martin egunean Elizkizun ederra, prediku, otoitz, oiñu eta kantuekin. Euskal Meza hunkigarria. Zorionak gartzaindarrei. Bestak ongi joan dira eta aurtengo mutil-dantzek bere arrakasta haundia izan dute.

Lehenago Berroetako herrian ere Sanmartinek ospatzen zituzten baina orai bizpauri urte herriko bestak Maizteko bazkofara aldatuak dituzte. Baina erran dezagun San Martin ez daukatela atzendurik eta berroetarrek ohitura onak maite baitituzte, Azaroaren 11an ere herriak besta egiten du, Meza eta otordu ederrak etxetan, ardi zaharra hil eta baztan-zopaz eta xuri eta beltzak ez dira faltako. Gero umore ona bertotat eta ele atsegingarrietan. Jarraiki hortan.

Lesakako herrian Azaro-ko feri famatuak ospatu dituzte. Urtero bezala merkatuko plazan azienda ederra salgai. Arratsaldean euskal jostetak, Aizkolariak Ahari jokua eta Bertsolariak. Jende aunitz bildu da eta denetan bozkarioa nabari zen.

barcelonatik

EUSKALDUNAK HEMEN

Jakingo duzue noski euskaldunak Barcelonan egiten dutenaren berri. Baina denok ez jakitea ere badi-teke. Bijoaz hoientzat hemengo euskaldunen berriak.

Larunbatero biltzen dira Barcelona euskaldunak meza egitera arratsaldeko zazpietan Lestonnac elizan. Hilaren lehendabiziko igandez bakarrik egiten dute eguerdiko hamabietan.

Atzo bildu nintzen mezatan elkartzen diren euskaldunekin. Ondo etorri zaigu hoiek ezagutzea euskera ikasteko eta Euskal Herriaren berri jakiteko.

Baditu Barcelona euskal eliz-elkarteak meza kanpo beste lan batzuk esku artean, Euskal abestalde bat sortzen ari da. Euskal abesti saio batzuk ere eratzen ditu: Mikel Laboa eta Jose Mari Zaballarekin esate baterako.

Lanean ari da euskera ikasten ere zenbait talde. Harremanetan gaude talde hauekin guztiekin. Guk ere badugu euskera ikasteko asmoa beste katalan batzuekin elkarturik.

Hemengo liburutegietan bada euskerazko liburik. Baina eskatuak ditugu hemen ez dauden batzuk ere Arantzazura eta Manterolaenera.

GRAN ENCICLOPEDIA CATALANA

Poztuko zaitue, noski, enciclopedia hontan zuetaz hitz egiten dela jakiteak. 289tik 293ra arteko orrialdeak BASC hitzari eskeintzen dizkio. BASQUISMERI, berriz, 305 garrena. Etnografiaz, hizkuntzaz, literaturaz, musikaz eta politikaz mintzatzen da orrialde hoietan. Julio Caro Barojak, Koldo Mitxelena, Jorge Riezu, Jose Angel Iri-garay eta Jaime Casajonak eskua sartu dute lan hoietan. Berton agertzen da euskal ikurra ere. Jarrai aurrera ondo. Zuekin gaituzue.

Ernest M. Sabater i Siches

bilbao

HERRI IRRATIA DELA-TA

Aspalditik zebilen zurrumurrua, baina oraindik ez dirudi zurrumurru hori argitu denik. Euskerazko salo batzuei buruzko zurrumurrua zen, hain zuzen. Hau, nere ustez, nahiko garrantzitsua da eta, uste genduen laister izango genduela irratitik euskerazko saloren bat entzuteko aukera. Baina gauzak luzatzen eta luzatzen joan dira, itxura denez, eta itxaropena galdu xamarra genduen. Hala ere, orain dator berriro lehengo zurrumurru hori, eta oraingoa, benetan dela ematen du. Ia bada egia den Herri Irrati horrek eskelini nahi omen duen euskerazko ordu pilo hori. Bizkaia aldean bazen zerbaiten beharra!

EUSKAL IKASKETA-DEPARTAMENTU BAT DEUSTUN?

Eta gaur zurrumurruez hasi garen bezala, bota dezagun beste bat ere. Alegia, Deustuko Unibertsitateak «Departamento de Estudios Vascos» edo horren antzeko bat eratzea pentsatu du. Oraindik ez dago gauza ziurrik, baina baten batzuk ari dira departamentu hori izan daitekeen zerbait antolatze-ko asmoan.

Lehen pausu bezala, gela batzuk gertatzen ari dira liburutegi bat osatzeko bertan. Esan digutenez, Unibertsitatean han hemenka sakabanaturik dauden euskal liburuak bilduko dituzte liburutegi horretan. Gero, euskal galez beren ikasketak egin nahi dituztenek izango dute non arkitu zenbait material. Baina hau, dena dela, lehen pauso bat besterik ez da.

Bigarren pausua, departamentu hori forma juridiku bat ematea izango litzake. Horretan dabilta batzuk orain, baina alferrik litzake horretaz ezer aurreratzea, asmatzen ibili beharko bait genduke. Hala ere, ikasketa plan berriak direla-eta, zenbait gai «opzional» emen

ahal izango duenez gero Unibertsitate bakoitzak, ba omen dabilta gai horiek zeintzuk izan daitezkeen pentsatzen: euskal literatura, hizkuntza, historia eta abar. Orain ere zerbait ematen da, baina, nik uste, oso «zerbait» dela, eta plan tajuzko bat pentsatzen hastez gero, ematen denaz gain gauza asko sartu beharra izango dela. Esan nahi dut, jende berriari eta gai berri-ere leku egin beharko dietela. Bestela, lehengo modu xamarrean gikane.

SATRUSTEGIREN HITZALDIAK

Egia esan behar bada, jendeak bazuen itxaropen Etnologiako ikastaro hari buruz. Batzuk, hala ere euskeraz bait zen, bildur ziren la ez ote zuen zegokion hainako harera onik izango. Baina, uste dut, jendea nahiko gustora gelditu dela. Gaia interesgarria; euskara, ezln hobea; gazte jendea batez ere, entzule. Batenaz beste, egunero hirurogeiren bat lagun elkartuko ginen Unibertsitateko aretoan. Nik uste, ez dagoela gaizki. Eta jendea zaletuz joaten zaigun neurrian, gehitzen joango da entzulegoa ere.

ZELAYA JAUNAREN HITZALDIAK

Ikastaro bat amaitu, eta beste bat hasi, berehalaxe. Oraingoa Dretxoari buruzkoa izango da, Bizkaiko zuzenbideari buruzkoa, alegia. Honako hau, erdaraz. Eta, lehen bezala, Euskal Kultur Mintegia, antolatzaik.

«DEUSTUAR»

irakurleak mintzo

Hartu dut Abenduaren 3ko Z. Argia. Ez nauzue ezagutzen, baina zuen lana neka-garria izango dela pentsatzen dut. Mutilak gera aitzakiak sumatzen, baina ez behar den garalan poza ematen.

Neri, egia esan, ia orain arte anarkiko samarra iruditu zait. Baina luzaro jardun naiz gure aldizkariak aztertzen. Erori zait azkeneko begietako gaudia. Gero eta garbiago ikusten ari naiz bide zabaletik zoaztela. Irakurri besterik ez dago nolako senaz eta moldez eusten diozuen eztabaldei. Azkeneko alekoak aipatzearren, alpa ditzadan, Zumala eta Arrasate-koak.

Ni lehen, bide berdinkola-goren zale nintzen. Baina aspertu, gogaitu eta okitu egin nau. Axaleko begirakada batean, mesedegarri dirudi batasun gehiagoko aldizkariak. Baina sakon aztertzen badugu gure egoera, zapaltzaile,itsu eta itxi gerta ohi da bide estuko aldizkaria.

Bide zabal hortan bi alderdi funtsezko eusten diozute garbi, iruditzen zait: euskaltasunari eta langiletasunari. Eta hori beharrezkoa dugu. Baturuntz jotzen duzue euskera aldetik ere, bestelako idazle onik baztertu gabe. Zorionak beraz eta jarrai aurrera gero eta hobea eginaz.

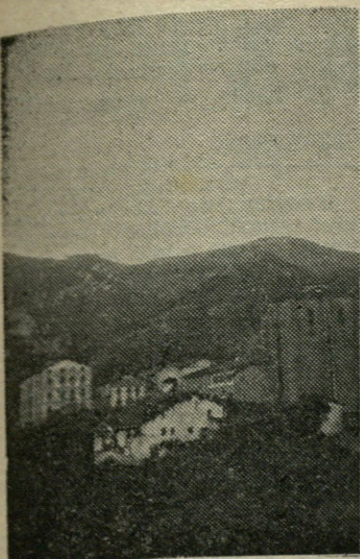
Irakurri dut oharra ere. Horixe idatziko nuen neronek egin behar izan banuen ere. Egia hutsa esaten duzuela uste dut. Egokia iruditzen zait harpidedun bakoitzak beste berri bat egiteko eskaera ere. Ez da zaila eskatzen duzuten. Asko ugaldutako litza-ke besterik gabe.

Zorionak eta agur.

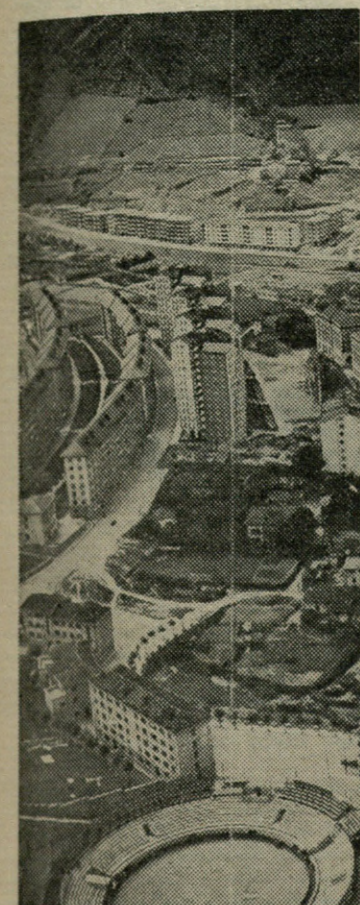
Joxeba Garagorri
Donostia

ZERUKO ARGIA,

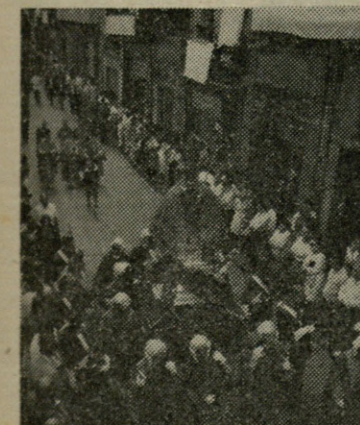
euskal kulturaren alde, Egizu arpide berri bat zure lagunartean.

Alkiza

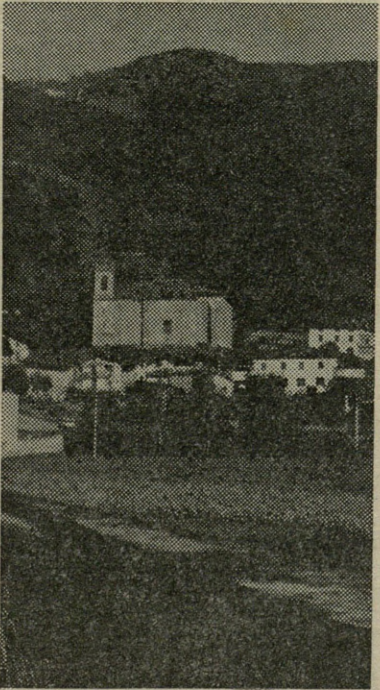
Eibar

Iruñia

Estibaliz

Ormaiztegui

usurbil

ATXEGA JAUREGIA

Bilbao-Donostia erregebidean da-bilenak badu ikusgarriarik Usurbilen ere. Bidean datorrelarik irakur dezake honako hau: Ikus Atxega jauregia. Harlanduz egindako jauregi bikaina ikus dezake.

Ospetsua zen antzinan Atxega deitura, Atxega jauregia, Atxega ahaide nagusia. Hor ibiliko dira Euskal Herrian barna honen ondorengoak. Nahiko zabaldua da Euskal Herrian deitura hori, baina gehiena Usurbilen. Deitura hortako inor ez da gaur jauregi horren jabe.

Ez zaigu eskualdatzea gaizki iruditzen. Bai, ordea, honela alferrik galtzen uztea. Nahita ondatzen uztea. Erorita ikusi nahi izatea, diru gehiago eman dezakeen beste zerbait egitearren.

Ijitoen eta toki aldaketan dabil-tzanen zulo bihurturik datza. Bar-ruko zura erabat ondatu dute. Eskalez eta gainentzekoz herria as-pertzeko bide bihurtu da. Udale-txeak neurri estuagoak hartu be-harko lituzke antzinako edertasu-nak gal ez ditezten eta nola ha-lako jendearen habi bihur ez dedin.

ZOZKETA

Bada nahiko buruhauste Estadu-aren laguntzarik ez duten ikaste-txeak aurrera ateratzen. Ezin ume bakoitzeko asko kendu langile eta nekazarien umeek ere sarrera izan dezaten. «Landaberri» ikastolak mil-loi erdiko zorra egingo du urte-aren buruan. Nola ordaindu?

Atez-ate eskean ibili behar. La-guntzaileak ugald. Jaialdi eta zoz-ketak egin. Abenduaren 22rako ate-ra du hain zuzen oraingo zozketa. Baina ez berak bakarrik. Udarregi ikastetxearekin elkartu da hortara-ko. Aspertua dago honelako txar-telak hartzen jendea. Baina asper-tuagoak daude saltzen dabilzanak. Baina ez dago beste biderik. Ateak zabalik eduki behar dituzte ikas-tetxe hauek, hoietara joan nahi du-ten guztientzat. Inor ez dedila di-rurik ez duelako beste norabaitera joan beharrean aurkitu. Baina hor-tarako herritar denok lagundu be-har diruz. Ez muzin egin beraz, zozketa honi. Euskal Herriaren one-rako da.

IZENAK

Auzotegi berri asko sortzen ari da Usurbilen. «Poligono» deitura ezartzen zaie guztiei. Ez al dago euskal izen egokiagorik? Edo to-kiaren izena bera edo gizon ospe-tsuren batena? Gaztelu, Udarregi edo nekazarien sindikatua sortu zuanarena?

ANDATZA

pasai donibane

ONGI ETORRIA

On Joseba Beobide, apaiz gaz-tea, Terranobako ur gelatuetan hilabete batzuek igaro ondoren, gure artean aurkitzen zaigu.

Gabonetako helduko omen dira bakailotako pareja gehienak, «ge-hienak» diogu, ez bai dira guziak etorriko. Aurten, bi edo hiru ba-pore-bikote edo pareja, Eguberriak bakailo arrantzan igaroko bai dituz-te. Lehen hilabete gutxi egoten ote ziren arrantzale hauek, Gabonak ere lurralde haietan igarotzeko? Bere emazte, seme eta familiatik at, urrun, ezin dezakete GIZON eta PERTSONA bezela behar bezela osa.

Arrantza exkaxa, urri izan da aur-ten. Alemanak, Frantsezak, Rusoak eta abar berebiziko aurrerapenekin ibiltzen omen dira bakailo arran-tzan eta jakina, hemengo bapore zahar, desegokiak, ezin dezakete burruka. Aurrerapen hauek, bakai-loen urritasuna, exkasia dakarkite, ez bai diete usten behar bezela hazitzen.

Arrantzale itoak ere izan dira; 9 edo 10ren bat hil omen dira ezbeharrez. Urtarrilatik Maiatza bi-tartean, otza ikaragarria egin omen du. Gela noiznahi; eta noski, ma-

rinel asko, bere anak izoztu-ta, lehorrera ekarri behar izan zituz-ten.

Ongi etorri On Joxeba, ondo ira-bazitako egonaldi atsegina izan de-zazula opa dizugu!!

DONE-IBANE?

Horrelaxe ikusi dugu idatzi-ta, Aurrezki Kutxa Munizipaleko zabal-kunde edo propaganda batean. Ho-nela idatziko ote da? Kutxako Ja-kintsuek, azterketa sakonak egin ondoren, horrela behar dugula ida-tzi erabaki ote dute? Argitzea na-hi genduke.

MENDIZALEEN ASTEA

Itsas-Mendi, herriko mendizale Elkartek antolatu-eta, «Mendiza-leen Astea» ospatu genduen dela zenbait egun. Parrokiako zineman, gazte jende ugari ikusi izan gen-duen, hemen eman bai ziren fil-mak eta hitzaldiak.

Hona hemen hizlariak eta gaiak: Ramuntxo Puy, herriko gaztea, berak egindako filminak agertu ziz-kigun. Aralar, Alpes eta Mont Blanc mendiak ikusi genituen.

Felipe Uriarte, herritarra ere, 1974gn urtean Everest mendira joango diren taldetako bat. «Esca-lada edo gorakaldi» gaia hartuaz, berak dakien trebetasunarekin azal-du zigun zenbait xehetasun.

David Hernandez, Tolosarra, eta Ski kirolaren buruz oso iaioa dena.

Gipuzkoako kirol mota edo klase hontan txapeldun izana. Ederki adie-razi zigun Ski-ren alderdiak.

Eta azkenik, Alvarez medikuak, median sortu liteken ezbeharretan eta larrialdietan, nola joka behar dugun, adierazi zigun.

Txalo beroak merezi dute ITSAS-MENDI elkarteko gazteek, aste ja-tor eta interesgarri hau antolatu dutelako. Gure aldetik bijoakie gu-re zorionik beroena. Baina... eus-kerak ez ote du lekua hitzaldi hau-etan?

Iñalurretak

errenteria

XENPELARREN OROIMENEZ

Urriaren 5an, Errenteriako Udale-txeak Lege-Zahar edo Fuerosko en-parantzan prestatutako aretoaren inuagurazioa izan zan. Azkeneko bo-letiñak dionez, Errenteriak gure erriko bertsolari Xenpelar zanari zor dionez bere izena ipiñi diote. Ez da arrazoi gabeko iritzia, Xen-pelar bertsolari eta euskaldun ja-torra izan bait zen. Lehen esan be-zala, aditzera ematen zaigunez, pre-satatutako gelatan kulturaren aldeko irakas saioak antolatuko dira. Erren-terriako agintariak oartuko ziran, noski, Xenpelar euskalduna zenez gero irakaskintza euskal kultura maillan izan bearko lutekeela. Orre-

la ez balitz, nundik nora Xenpelar deitura ipiñi? Errenteriarrok gal-onetan erantzun jatorra pozik ja-soko genuke.

TXISTULARIAK

Azaroaren 26an, Errenteriako txis-tulari taldeak, Udaletxeko arkupean eresaldi bikaña eskeiñi ziguten. As-ko giñan bertan bildutakoak eta in-egoki jotako txistu otsak ao zabal-eduki gintuzten. Jarrai aurrera txis-tulariok, zuen saio auk zabaldu-erri guztian, autxek alaitzen bai-dute gure erria. Gure aldetik gure-esker beroa.

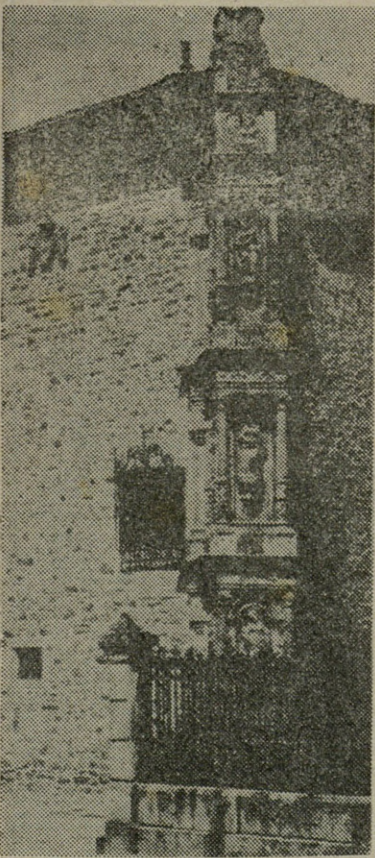
ATSEDEN LEKURIK EZ?

Orain dela denbora gutxi Ikusi genuen Udaletxeak egin duen Lis-torretako atsedeen lekua. Oso ego-kia iruditu zitzaigun eta gure zo-rionik beroenak lan ori aurrera era-man duten guztiei. Bide batez, es-kari bat ere egin nai genuke. Gure erriaren inguruan ezin egin ote le-ke patxarazko toki egoki bat gure umetxoak, eta ain umetxo ez dire-nak, beren ordu gozoak igaro di-tzaten? Guri arazo au garrantzizkoa iruditzen zaigu. Gure erria asko eta asko ari da zabaltzen, eta ume-txoak ezin dira lasai jolastu. Alton eta amona asko ere orrelako leku zabal eta lasai baten premian ar-kitzen da.

MAASTI

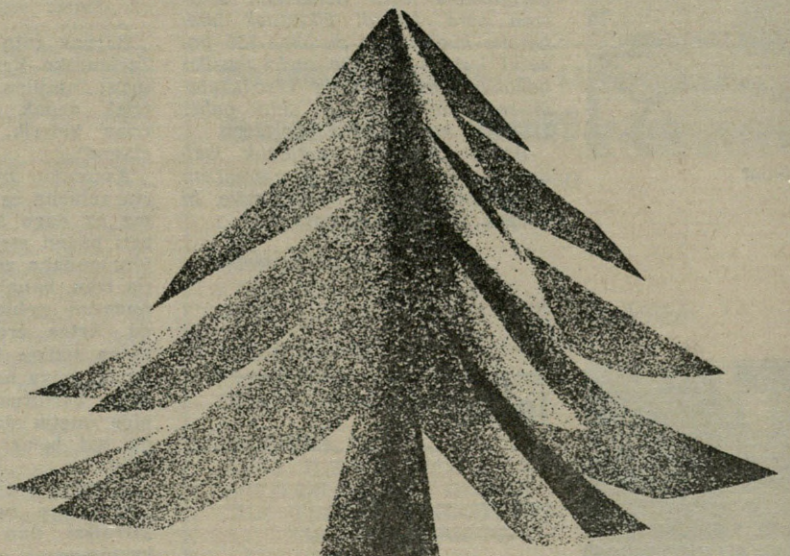

Ezpeleta

Oñati

EGUBERRIKO ZOZKETA 4 BIZITZA

EGUBERRIKO ZOZKETA 4 BIZITZA

Lau bizitzako zozketa ontan Noiznaiko, Bizitzako, Erbesteratuen ta Aldi-jakiñeko kartillak sartuko dira.

Abendua'ren 31 arte jartzen diran milla pezeta bakoitzeko zenbaki bat emango da, ta beste zenbaki bat jarrita dauden 5.000 pezeta bakoitzeko, milla pezeta sartuezkero.

ABENDUA'REN 31 ARTE

CAJA DE AHORROS PROVINCIAL DE GUIPUZCOA

ELIZAREN BERRI APAIZAK DIRALA TA

APAIZA MUNDUKO ALA MUNDUZ KANPOKO?

Apaizak fabrika-edo lan egin behar ote duen, sindikatoren batetan sar ote ditekene, alderdi politikoaren batetan nahas ote ditekene, ezkondu ote ditekene eta beste honelako galderak ez lukete zentzurik izanen, arazo partikular edo axaleko bezala harturik; horien aspian pilpil dabilen funtsezko prolemara eta pasarte honen izenpuruak adierazten duenera jo ezen.

Jakina, ez du inork esanen, munduko izatekotan, ezkontzea edo sindikato batetan sartzea e.a. nahitaezko denik. Esan nahi dena, zera da: apaiz izatekotan beste arazo horien gainetik egon behar omen delakoa egia ote den ala ez, edota zer esan nahi duen arazo horien gainetik egon behar delako horrek.

Hau guztia zertara ote datorren? Ba, honetaraxe: zenbait jende sensazionalista eta anekdotazaleri zenbait gertaeratan halako sensazionalismorako biderik ez dagoela adierazteko, edo, hobeto esan, zenbait gertaerak prolemak sakonago artzertzeraz eraman behar gaituela adierazteko.

Frantziako Toulousen gertatua, esate batetarako. Apaiz bati, ezkondua bezala bizi dela-eta, artzapezikuak apaiz-egintza guztia galerazi egiten dio. Orduan, beste sei apaiz-lagunek ere dimititu egiten dute, lagunarekin bat egitekotan. Honela arrazointzen dute: apaiz izatekotan ezkongabea behar du izan gaur egun batek; hori, oraino hor dirauen legediaren indarrez da bakarrik; Kristoren apaiz jarraitu nahi dugu, eta fedeari itsatsirik jarraitzen dugu; baina, ebanjelioari loturikoago den Elizan bizi nahi dugu; gure talde-dimisio honek ez du Gotzaiaren aurkako asaldatzerik adierazi nahi.

Dakigunez, beste apaiz-talde batek bat egin du hauekin. Laikoak, delako apaiz-talde horren herrian, banaturik dabilta. Baina, arazo hau zenbait gauza argitzeko bederen izan da: uste zen baino jende gehiago da zelibato delako legearen aurka.

Ikusten denez, beraz, arazoa ez da anedokta mailan neurtzekoa; ez da hain ximplea. Ez da ere ELIZAREN BERRI sailean aztertze modukoa; zenbait talderi aztergai bat emateko lain baldin bada, ez da gutxi izanen. Honetan guztian, jokuan, Elizarekiko ikusmodu oso bat dago. Nork nori bota lizaioke harria?

Hauze bai dagoela behinikpehin argi eta garbi: postura horiek ez ditezkeela epaitu halako eta bestelako apaizaren prolema pertsonala bait liran.

GOIERRIKO NORBAITEN ALA NORBAITZUEN ZAPUZKERIAREN AURREAN

Ezaguna da Goierrin lau herri-tako gazteria Sendotza sakramendurako gertutzen ari dela; behin edo bitan sail honetan beronetan aipatua dut.

Lan horretan diharduen jendearen aurpegia ikusi behar zen joan den larunbatean zortzi! Amorrutza, harriurazkoa, urrikizkoa, nazkatia? Denetik zerbait. Sendotza-gertuketa horretaz zerbait esateko bazuela Setien gotzai jaunak, eta zen uste duzu zuela? Harritu zaituz, ez hasarttu; ez du merezi. Gertuketa horri akats hau egozten zitziola: gertuketarako deia, zenbait gazteri bakarrik egin zitziola. Apaiz arduradunak zur eta lur gelditu ziren. Eta honelatsu erantzun: bihurrikera franko badugu gure biztza, baina arazo horretan txintxo ibiliak gaituzu; kalumnia horrekin joan zaizue, setatsua ezetz, zozoa ere bada.

Beste akusazioa, aurrekoa bezain itxuragabea: apaiz-lagunei ez zitziela adierazi; parrokiak mailan ez zela egin.

Bat bestea bezain itxuragabeak zirela erantzun zioten aho batez; dato objektiboak bazeudela biak gertutzeko.

Eta hitzez esanak laburtuaz eta sendotuaz, beste zenbait gauzaren artean, honela adierazi zitzaion

idatzirik, bi arazo horiei buruz:

“...Goztai jaunaren karta hartzean, nork bere apaizlagunei adierazten die nola edo hala: Itsasondon erretorea bera da karta hartu duena; Zaldibin, izatez, artzantza-lana dadukana, karta hartu duena bera da; Idiazabalaren gotzai jaunaren kartaren berri erretoreari ematen zaio; orobat, Lazkaon, hitzez (Jaxinto Setien bera doakio erretoreari kartaren berri emanaz; orduan erretoreak, gertuketa berehalaxe hasi behar dutela esaten dio; hartan, Jakintok, lau apaizen artean plan bat gertutzen ari direla adierazten dio, eta horretan geratzen dira...” “...Hori dela-eta, herri bakoitzean nork bere erara egin zuen deia: Itsasondon, gazte sail bat enkargatu zen ahoz-ahoz

egitera; Zaldibin, Mezatan adierazi zen; Idiazabalaren gazte bakoitzari karta bat zuzendu zitzaion (so-breen zuzenbidea erretoreak berak ipintzen zuelarik); Lazkaon, gazte bakoitzari karta bat zuzendu zitzaion; izenak, Bataio-liburutik ateraz ziren (117 edo ziren); horietaz gainera, kanpotik etorritako sail bati ere idatzi zitzaion; gainera, hau ohar erazten zen: norbaitek karta hartu gabekoren bat ezagutzen bazuen, deia pasatzeko.

Lazkaon, gainera, bai erretoreari, bai D. Pedro Begiristaini, bai beneditarrei idatzi batez adierazi zitzaion plana”.

Garbiago behar ahal da?

AMUNSA

“Politikan Kristau Iharduna”

(Frantziako Gotzai-Batzar Nagusiak)

II Kapituloa.—Kristauak, Iskanbilak eta Giza-maila arteko borrokak (jarraiera)

3.—GIZA-MAILA ARTEKO BURUZKO MARXISTA ANALISIAZ ZENBAIT GOGAKETA

Bistan dagoenez, ezin sar gintezke hemen giza-maila arteko borrokak marxismoak dagien analisia sakon aztertzen. Beharrezko deritzagu, halere, gogaketarako zenbait zuin ipintzei.

a) *Maila arteko borroka*. Marxisten iritziz, giza-kondaira guztia ziprintindu duten giza-maila arteko borrokak, bi maila arteko borroka gorri bilakatu dira gaur egun: produkzio-tresnen jabe eta langile arteko borroka, «burgesia» eta «proletario» arteko borroka. Gainerako borroka guztiak (familiarteko istilu, gerrate, erlijio-etendura...) borroka nagusi horren adierazpen bezala interpretatzen dituzte marxistek.

Produkzio-harremanean oinarrituriko ikusmodu horretan sartzen dira giza-erlazio guztiak, bi giza-maila etsai horien artean parte hartzen dutelarik. Gizona, halabaina, ez ditek giza-maila hutsezko erlazioetara muga inoiz. Gizarte borroka guztiak bi maila arteko oinarritzko borrokara mugitzea, zientziakoa analisia baten fruitu bezala aurkeztu ohi da. Horrez gero, jator jokatzekotan, deriorrezkoa da azterketa argi bat, gaurko borroka guztiak produkzio-harremanezko iskanbilak zertaraino argi ditzakeen ikusteko. Azterketa hori, errejimen guztietan eginko esperientzaren argiz burutu beharko litzake.

Lehendabizi, hau nabari da: marxista beraien artean ere, matizazio asko egiten zaiola hasierako eskemari: bi giza-maila etsai horien ingurua malguago hartzen dute. Diruaren eragin determinagarria baztertu gabe, gaur errejimen guztietan (edozein ideologiazko eta sistimazko) direlarik ere) nagusi dabilen borrokari beste azalpide bat bilatu nahi dio: ea, alegia, borroka hori ez ote den erabaki-ahalmena dadukatenen (nahiz produkzio-tresnen jabe ez izan, teknokrata direlarik alegia) eta ez dadukatenen eta hori jasaitzen dutenen artekoa. Ageri denez, hasierako eskemak zutik darrai; baina, begirari entzungarri den askok ez du onartzen hark dagien xinpifikazioa.

Marxista zientzia, gizarte-zientzia oro bezala, ideologiazko aukerabidez eta aurre-irritz baldintzapetua dago, eta nahitaezkoa da horietaz ere berezketatzen bat egitea. Esan dezagun ere, ordea, marxista analisia kritikatzan dutenek, antzeko berezketatzen egin behar luketela beren akerabide eta aurre-irritz ideologiazkoel buruz.

b) *Egiturak eta askatasuna*. Marxista analisiak egiturei buruzko arazoa azpimarratzen du; egituren bidez hazten dira, ba, gizarte-borrokak. Horrela, nagusikeriazko eta indarkeriazko harremanak, gizonaren, ekonomiazko, politikazko edo kulturazko faktoreei darian alienazioa baino sakonagoa den jatorrizko iturria kerizpean gelditzen da. Edozein gizarte-mailatoko delarik ere, giza-bihotza erdibiturik dago. Gizon orotan eta talde orotan agertzen den indar-ametsa ezin izkutatzen ahal da egitura-aldaketat hutesz. Irriki horrek gizarte-sistima orotan bizirik darrai.

Norberaren askatasunerako dagien borrokan zehar, pertsona orok behar luke aztertu indarkeriarako duen grina. Guztiek behar lukete salatu, bai asmoz harturiko xedean, bai haretarako bidetan, gizadi osoaren askatasunaren kontrako ezer ere sar ez dadin. Guztioi dakigu, berituriko egituretan ere, gizona beste laktzeko moduko posibilitateak dabiltzala ezkutuan.

Kristo, gizonari pertsona-dintasuna damaion askatasuna, honen sustaia bertan sendatzera etorri da. Sustrai horretan atxiki behar luke gizaki osoa ebanjeliozko konbertsioak eta, horrela, egitura oro kutsatu. Pertsona eta honen askatasuna ez ditezke bereiz, hazteko bide bakarra damaieten elkar-loturetatik. Hazte hori errazten nahiz porrokatzen ahal duten egituretatik eten ezinezkoak dira.

d) *Hasieran borroka*. Bilakatze eta gizarte-kondaira guztia ez ditek hesitu borrokan handitze hutsera. Gizarte-bizitza beraren hasieran, pertsonak, elkar-laguntza eta elkartasuna haintzat hartzeko joera bat nabari da; politika eta sozial-ekintzabide orotarako baldintza den joera alegia. Oinarritzko dinamismo edo joera hori gabe, hain zuzen, ezinezko bait litzake borroka bera ere; funtsean, pertsona batek bestearekiko duen atxikidura-gogoari bait dario borroka hori.

Eta hori, kristauaren, fedearrekin bat dator: bere iturria Jainkoaren duen adiskidetasunerako dinamismoan sinesten bait du. Dinamismo horrek ez dio uzten gizonari borrokan geratzen, baizik barnean daraman elkartasun eta adiskidetasun gogo hori indartzera eragiten dio (ikus, Ef. 2, 10-18). Jainkoaren irudira eginko giza-bihotzean txertaturik dagoelarik, Kristok buruturiko adiskidetzaz eragin berria hartzen du.

Gizonak buruz-buru ipintzen dituen etsaigoari buruz, kritikazko betebeharrak daduka fedeak. Kristauak, edozein analisiari atxikitzen zaiola-rik ere, iskanbila eta borrokak, gizonarekiko eta taldearekiko, etsaiei berekiko ere, errespetsoz bizi behar ditu. Fedeak, jakina, ez dio galeraizko zuzengabekeria, desberdinkeria eta zapalakeria erazuten salatzea; baina, etsaia eta honengan legoken egia-zatia, jazargoa gogorrena litzakeelarik ere, errespetsatzeko eskatzen dio.

Askatasun osorako giltza, kristauak, Kristo hila eta berbirtua begiztatzean aurkitzen du. «Herioaren alderantzizkoa den biziaren haruntzik, Kristo, Bizia da; morrontzaren alderantzizkoa den haruntzik, Askatasuna den bezalaxe. Horixe da askatasunari eta bizitzari uko egiteak adierazten duena: gizadiak morrontzara hertsatzen du, baina morroi honek bere bizia bere gogoz emateko ahalmena badu, eta hala dagi. Gizadiak gurutzera dama, eta hil egiten da; baina, heriotze horretatik, bizitzaren jabe jaikitzen da. Horiek dira Jainkoa zer den adierazten duten egintzak: Jainkoa Maitasuna bait da» (E. Poussot)» (Amala).

Urriaren azken astean, Lourden, Batzar Nagusian bildu ziran Frantziako Gotzaiak. Bi gai mamitsuak zituzten esku artean: «POLITIKA, ELIZA eta SINISMENA» leenengoa; «APAIZ IZATEKO NOLA GERTU ETA EZI APAIZ-GAIEK» bigarrena.

Onoko au Gotzai Biltzarra amaitu aurretik egiaa dut. Batzarreko azken erabakiak ez ditut eskuratu, beraz. Parisko Telebisioan entzuna dut baiña, Politika eta Elizari buruz, gaitzetsi eta kondenatzen dutela Ebanjelioaren izenean, TOTALITARISMO GUZIA Frantziako Gotzaiak.

«APAIZ GAIEK NOLA EZI?» Gai au sakondu eta ikasi duena, gero bere lana Batzarrean irakurtzeko, Fretellier, Bordeleko Artzapezpikuaren Gotzai Laguntzaillea, izendatua zen. Biltzarrean, bere lanaren berri eman aurretik, gauza interesgarriak adierazi ditu. Bere esanak izango dira irakurgai onen gilar eta mami.

«Gu ez geran bezelako gazteak, gazte oso diferenteak, apaizetarako ezitzen ari gara», dio Fretellier Gotzaiak. «Guk moldatutako apaiz gal auek, bi millagarren urtean apaiz eta Gotzai izango dira».

Emen dago koska: Ezizaille eta ezi-bearrekoak alin desberdina izanik izaera eta pentsaeran, zer moldetan tajutu ditezke apaiz gal auek? Zer eratako apaizak egiten aalegindu bear dute gazte auen Malsuek?

Frantziako apaiz egoera, garbi agertzen digu Gotzaiak; gordin eta dan bezela egia esaten digu:

«Apaiz galak guti dira Frantzia eta apaizten diranak gero eta gutiago. Apaiz izateari gero eta gelagok uzten dio; auek asko gazteak dira. Badira bai, apaiz izan nai duten gazteak; auek ordea guk eskaintzen dizkiegun molde eta egituretan ez dute sartu nai. Zentzuko eta baliokoak ditugu gazte auek asko».

«Zenbaketa-Estadistikak digutenez, 1971go urtean, zazpireun apaiz gutiago ziran Frantzia. Berrogei eta bost eta Irurugel ta bost urtekoak dira gelenak. Emendik ogel urtera, zenbat apaiz izango da Frantzia?».

«Apaiz gutxitze au dalata, bi joera eta pentsakizun ditugu gaur egunean. Aldaketaldi-Krisis bat baizik ez dugu apaiz-gutxitze au. Elizak bere baitan dituen arazoel lotuta dago apaizaren krisis au. Elizaren arazoak bukatzerakoan, apaiz-gutxitzea ere bukatuko da. Orain arte erabillitako eziketari eutsi bear zaio. Obetu bai, baiña aldatu ez; leengo bidetik ezi geroko apaizak».

«Gutiz bestelakoa da beste askoren iritzia: Apaiz galen eziketa nai eta nai ez aldatu bearezkoa da. Ongi ikusten salatu bear da, nolakoa izango dan gerora, apaiz bizitza eta bere ministerio-zerbitzua. Geroko apaiz ministerioari begiratuta, geroko apaiz bizitza sakonki ikasita, ofiarritu bear da gerora izango diran gaur eguneko apaiz galen eziketa».

«Nolako apaizak egin bear dira? Nolako Elizarentzat? Biako Elizaren arpeglari begira eginiakoa galderak dira auek».

«Eliza arpegiz aldatzen ari zaigu. Parrokiak aldaketa bizian arkitzen dira. Emen eta an sortzen ari diren kristau-taldeei arpegi eman bear die parrokiak; orobat kanpotik datozen arrotzi, jakite, kultura aldetik, gizarte bizitza, zaar eta gazte diralako talde desberdina egiten dituztenel eta abar. Taldeak, mugimenduak kristauen artean; batzuek parrokiari zerbitzatu lotuta, beste batzuek gutiz aldentuta... Nork lgeri nun dagoen Espiritu Santuaren dela eta naia? Ez dugu emen, auzitan, kristau fedea; Fede ori, nolatan bizi bear dugun gure artean, ori da gaur eguneko arazo latza.

—oOo—

Gretellier Gotzaiaren pentsakizun auek guretzat ere balio dute. Arazo berdinez Josita gaude gu er: Urri apaizak. Apaiz gazte askok an ka apaizgoari. Apaiz gai berri guti. Apaiz nai dutenak ere gure barruti ta egiturak nai ez. Gaurko erako Parrokiarik nai ez.

Geroko Elizari begira ezi bear ditugu apaiz-gaiak. Nolakoa izango da ordea geroko Eliza? Garbi ikusten al duzu? Pluralismo aundikoa noski. Era askotako apaizak izango dira beraz. Taldeak taldekoarentzat Gotzaiarekin batera aukeratutako apaizak? Batzuk edo asko, ezkondukoak? Besteak gaur bezalakoak? Gaur eguneko Malsu eta Ezizalleak, iltzen ari dan mundurako eginiakoa dira. Nola asmatu bear dute datorren mundu berrirako apaiz berriak sortzen?

Arri-losa baten aspian bezela uzten gaitu ainbat eta ainbat galderak. Ez gaitzela ordea txirixilla. Kristoren Espirituak bultzatuta, bide berriak irekiko dira. Gutu edo asko guzien eginkizuna da au. Lurrean illunpeak beti izango ditugu. Nai eta naiezkoak ditugu; guzia argi ikuste ezkeror, Jainko gifiak. Apaltasun ederrean beti bizi bear, Kristoren Argiari begira, Berak urra ditzan gaur eguneko illunpe aundiegia.

EUSKAL PRIMITIBISMOAREN HILDOTIK

AZKEN bolara honetan zenbait gertaera dela ta, euskaldunen primitibismoa ikusi ahal izan dugula deritzait.

Ez pentsa primitibismo hau gaur goizean sortutako gauza bat denik, ez eta gutiago ere. Aitzitik, gure kondairan zehar ezaugarri nabarmenetako bat dela esango nuke. Nabarmenetako bat, nabarmenena ez bada.

Gai hau ikutu dudanez gero ez uste izan Euskal-Herriko kondaira aztertzen hasiko naizenik (eta ez, alajaina, exenplu franko ez dagoelako), primitibismo horrek Euskal Herrian tinko jarraitzen duelako, aipatzea beharrezkoa ikusi dudalako baizik.

Ene ustez, primitibismo horrek bi puntu nabarmen du. Bi ezaugarri garbien bitartez agertzen da.

Bat, euskaldunok errealtatea baztertzeko dugun ohitura eta bestea euskal estrateji baten falta.

Bi hau loturik daude eta bata bestearen ondorio eta iturberekoak besterik ez dira. Batak, beraz, elkarrekin ikusiko ditugu.

Lehenengo puntua, hots, gure errealtatea baztertzeko ohitura, gauza nabari dela uste dut. Guttitan baitugu benetako errealtatea kontuan hartzen eta kontuan hartu gabe, abiatzen gara gure aferrak konpontzera. Ez gara ohar-tzen honek, ekintzak era honetan planteatzeak sentidurik ez duela eta azken finean egiten duguna zera dela, gure errealtateari uko egitea, eta honen ondorioz kaltegarriena: geure buruari harriak botatzea, alegia.

Zeren, badirudi «moral humanista bihotz-bera» dela gure gidari bakarra eta gainera, politikaren ukamena balitz bezala.

Badirudi arazo bat aztertzerakoan ezin dugula inportantea ikusi eta bigarren eta

hirugarren mailako diren gauzetatik bereizi. Are gutiago, jakina, kontexto batean sartu eta «perspektiba» sakon batek epaitu hura.

Hau dena maila guztietan nabaitzen da eta exenploak milaka har ditzakegu.

Mila exenplu hoi en arten bat hartuko dut, alde batetik azken bolara honetan zoritxarrezko berria delako eta bestetik gure primitibismo horren ekspresio paregabekoa delako.

Ikastolen egoera eta istiluaz jabetuak zaudete eta ez dut uste, beraz, egoera hoi en berririk eman behar dudunik. Bai, ordea, honetaz, zenbait eritzi azaldu.

Ba dirudi ez garela benetan ohar-tzen euskal pedagogiaren oinarriak arriskuan jartzen ari direlarik. Euskal-Herri berri baten ardatzak ondatu nahiz dabiltzalarik, «denek dutela eskubiderik» hasten gara... (eta, noski, gu gara, hain zuzen, denen eskubideen aldekoak, baina benetan).

Zeren, euskaldun batentzat garbi eta klaro egon behar duena zera da: ikastolak NAHI ditugula. Hau da inportantea, baina, zenbait gauza ikusirik, badirudi ezetz.

Ikastolak, mundu honetan gauza guztiak bezala, alde on eta txarrak dituzte (eta gure egoeran gaudelarik ez zitekean bestela izan). Baina gureak dira, eta gainera, onak txarrak baino gehiago dituztela, inork ezinko du ukatu (euskalduna baldin bada behintzat).

Orduan arazo hau nahiko garbi dago eta, beraz, ahal dugun guztia egin behar dugu ikastolak zaindu, ugaltu eta hobetzeko. Hau da, ikastolaren arazoa aztertzerakoan, nahi ta nahiezko oinarri eta jomuga.

Lege Berria dela-ta, ezer esan beharrik ahal dago zein diren ikastolaren benetako kezkak? Aski ongi bait daki-

gu ikastolak zenbait tokitan hil ala biziko egoeran datz-tela eta, besteak beste, honen arrazoi funtsezkoen bat finanziaioarena dela.

Kontexto honetan, egoera honetan, nola uler daitezke ikastolak jasaten ari diren istiluak?

Lehen nionez, ez da oso argia izan behar zenbait gauza nahiko garbi ikusteko.

1) Lehenik, guk ez ezik, inortxok ere ez duela ikastolarik nahi. Hori mila aldiz frokatu digute eta ez dut uste berriz frogatu behar den gauza bat denik.

2) Bigarrenik, oztopo berriak gure «barrendik» sortu direla eta lehenbiziko helburua betetzen ari dira. Bost axola zaigu elemento hauk tontoak ala argiak diren, objektiboki, lan berdina egiten baitute. (Edo hoze esateko, «argiak» baldin badira okerrago, garbi ikus daitezkeen bezala).

Ikastolaren aurka sortu den joera berria funtsez hau da: bigarren eta hirugarren mailako eztabaidak sortu, bitartean, benetako arazoei erantzunik eman ez dezaiegun.

Lan hau egiteko, gure primitibismoaz baliatzen dira eta hau dena esateko garaia hel-du da. Lan horren ondorioak nabarmentzen ari dira eta behin-betirako panteatu beharra dago. Beti, istiluek, lehen planteatutako eskema horri jarraitzen baitiote.

Azken honen frogantza bezala, azter ditzagun azkeneko istiluak eta ikusiko dugu zer nolako konklusioetara heltzen garen.

1) Ikastolaren arazoa, laboral maila «huts» batean planteatzea, benetako egoera kontuan hartu gabe, gure egoerari uko egitea da. Baldintza objektiboaz baliatzea eta ba-

bestea, ikastolaren aurka joa-teko besterik ez da.

2) Zenbait elemento, bostgarren mailako arazo-ortografiko sartu-eraziz zer nolako lan egiten ari dira?

H'ren arazoa oso interesgarria izan da, zoritxarrez, herri baten ahulezia ikusteko. Nola uler daiteke, bestela, horrelako tontokeria baten gatik era horretako istiluak sortzea. Ez ahal dago nahiko garbi ikastoletan eta Euskal Herri osoan indarrak ahalik eta gehien erdibitzeko dela?

3) Gauza bera, religioarekiko «sortu» den arazo bitxiarekin. Gaurko kontextoan sentidurik ere ez du.

4) Azkenik pedagogia «askatua» eta holako ez dakit zer-keria gure egoeran erabiltzea, demagogia huts-hutsa da eta hori badakigu «zer» den...

Dena den, jokabide hauen ondorioak (ez nahi luketenak, egiazki gertatzen ari direnak, hauk dira:

1) Alde batetik ikastolaren prestigioa lurrean dago. Bere seme-alabak zalantzan dituzten zenbait gurasoak atzera jotzen du. Beldur da. Dagoen baino kinka larriagora eramatea da, eta, noski, ikastolaren aurka alde guztietatik egiten den propagandari aitzakiak ematea da.

2) Gainera, konturatzen ez bagara ere, denbora galtzen ari gara eta bitartean gure benetako arazoei za zaie erantzunik ematen.

3) Hortik aparte, azken arazoek ekarriko dutena zera da: diru eta jabegoa galtzea.

—o0o—

Ondorio politikak benetan... batzuren batzu nahiko pozik egongo dira.

Bainan az ahal dago nahiko garbi bai batzuk, bai besteak Euskal-Herriaren aurka ari direla? Ez ahal gara ohar-tzen

ikastolak burjesak direla esaten dutenak eta marxista direla esaten dutenak, txanpon bakarraren bi aurpegi besterik ez direla? Zer nolako konponketa, hoiekin, bada? Beldur gabe, beren jokoa salatu behar dugu. Horretaz ohar-tzeko egiten den lana eta ekintza ez dira alferrikakoak izango, alajaina.

Eta hortarako, Euskal Herrian izugarritzko nahaste-borrastea dagoela ikusten saia behar dugu; eta sakonki gero; zeren eta hau da arrazoi funtsezkoena, ez baitugu gure egoeraz jabetu nahi eta zein gaizki gauden ikusi.

Ez gara ohar-tzen oinarriak egin gabe daudela eta zerbait positibo egiteko, lehenbiziko lana hau dela; non gauden eta nortzuen artean. Zein dabilen gure aurka, azalez ez baino mamiz.

Bainan ez dugu nahi, espe-ro baitugu ez dakit nondik, izar on bat, hau dena garai txar bat besterik ez dela uste baitugu. Gure gainean jarri den laino bat. Ez jaunak primitibismo politikoa besterik ez da eta ohar-tzen ez garan bitartean, ezer positibo egite-rik ez dago.

Hau dena, beste hitzetan esanda, estratejiarik eza deritza, eta ez dut uste ezer esan behar denik duen garrantzi handiz.

Ez dugun bitartean, besteen estratejiaren menpean erortzen gara eta hau mila aldiz egin dugu eta orain gauza berbera, zeren guk ez dugu estratejiarik izango baina berriek bai eta nahiko taxutua, alajaina.

Gure egoera, hau da. Egoera guztiz triste benetan, baina, egoera honi euskaldunok irtenbiderik ematen ez badiogu nork emango dio?

AURTIZ

